580
Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani
ARH.

Eva

Drama v 3 dejanjih.

Ilčki napisala

Dobrila Preissová.

Narodna in univerzitetna knjižnica
ARHIV
v Ljubljani

6 oseb.

3547/84

1 Eva, živilja
2 Teta Evina
3 Mešjanovka } kmetice
4 Krotlibovka }
5 Mika Mešjanov
6 Marička Krotlibova
7 Peter Jagoš, Rožnhar
8 Jerica, gostoča
9 Doktor iz Hrozenkova 2
10 Notarka, njegova žena
11 Huspeka, notar iz Prešpurka 3
12 Domiš, glažar
13 Jožko, fant
14 Tona, njegova ljubica
15 Žiga, delavec, zoslar
16 Dubač, delavec 4
17 baron } poverstnika dvorca (v
18 baronovka } Rakonsih) na Avstrijskem
19 Upravitelj
20 Drugi fantovski stoverina 6

Fantje in dekleta. Delavci in delavke.

Narodno gledališče v Ljubljani ARHIV

Prvo dejanje na vasi na ogrsko-slovaški meji, drugo v ~~Gvini igbi~~ v Petrovi hiši, tretje dejanje na ~~drvini na~~ ~~drvarn~~ Ploki (v Rakonsih) na avstrijskem.

Med prvim in drugim dejanjem preteče štiri leta.

Prvo dejanje.

Na vasi v slovaškem kraju. Na levo krčma, a spredaj v stran Evina koča; na desno Mešjanova kmetija. Zadaj pri krčmi drevo z klopico, kjer sedi Peter, kožuhar. Na odru se sprehaja Fant Joško, s svojim deklicom Fono, ktero drži okrog pasu. Slavi se zaročanje. ~~Z gospode se odzivajo godba~~ Čujeta se in šum. Iz vrat prileti Daniš, glažar, ki je že malo ~~trkujen~~ vinjen, klobuk z velikem peresom in puščico drži v roki. Poje po glasovih, ki se odzivajo iz krčme.

Pohudbe.

Prvi prizor.

Daniš, Joško, Fona, v ozadju Peter.

Daniš: „Anička, dušička, nekaši (grozi s prstom) aby ma pri Tebe nenašli.

saj te pri meni nisi še našli

Tona in Joško
stojita, ko pride
Janko tálko, da je
Tona - ately, Joško
spredaj na desni.

Radar pri tebi ne najdejo

~~Takoj ne pri Tebi začutijo~~! (zavistka)

Klobuček pa Kozuh ~~mi~~ vzamejo!

(Vrže klobuk ~~da~~ tla ali ga takoj zopet vzdigne.)

Tona (z joškom se sprehajajoč šaljivo) Taj, Daniš, saj ~~ne niti spremljal niti~~ ?

Daniš: Taj ~~ne je fantovski starešina k~~ ~~Tebi pripeljal~~? Ali si mi dala pušelc? Ali imam jaz morda tako kmetijo, kakor ti? Oh, ti si prava! ~~Samo~~ Naj te, Tvoj fant zase obdrži. (~~obrne se k Joško~~.) Joško, kaj misliš, da je moje dekle na Trenčanskem manj ~~pletno~~, kakor Ta-le Tvoja? Taj-že! (Pozabi se z druge strani na klop k Petru, podpre glavo v pest in nadaljuje.) To ti ima moja Anička take odkritosrčne oči, kakor jih nima nobena v celi vaši fari -- prav ~~zagorišno~~ gotovo nobena --

(Joško in Tona ~~odideta~~ odhajata v smehu na desno, držeč se okrog pasu.)

2. prizor.

Notarjevka, Doktor z Hrozenkova. Prejšnji. Pozneje Eva z Mihom.

(Iz desne pripoja notarjevka ob roki svojega drugega moža, doktorja. Zastavi ponček Jožka s Tono, ki se že vedno v živem razgovoru tudi prehajata.)

Notarjevka. Pročim ~~bos~~, ali se slovi v tej Krimi ~~takaj glasna muzika od~~ zgnanje?

Jožko. Da, prosim.

Notarjevka. Mi bi radi ~~to~~ videli; to je zanimivo.

Jožko. Zdaj ~~je~~ ne boste mnogo lepega videli, gospa. To bi morali priti prej. ~~Fantovske starešine~~ Fantje po se že napili in ~~njihova~~ dekleta so že vsa razjokana. Po le ali pojdite ~~samo~~. Morda vam se zarajajo.

Doktor (iz svoji ženi.) Kaj je to, ovnica, „garajajo"-?(~~čudno~~) menda ~~ja~~ ne bojo tam ~~ne~~ kake vile?

Notarjevka. Oh, to so starodavne navade našega dobrega slovaškega ljudstva. Na zgnanje se izvolijo vselej štirje fantovski starešine, ki morajo pojiti na red v vasi. Pridelljajo se jim štiri lepe družice navadno ljubice teh fantov. Že popoldne hodi ~~taka~~ nabikana procesija z godbo

po vasi po hišah spremljevat. — To se pravi, ~~kdo~~ fantovski stoverčine spremljajo ženske na čast njihovim možem k plesu v krčmo. Ko one plešejo, obokrožujejo jih fantje s steklenicami vina, ki jo v samih ~~prazgelpih~~ prazdnih in jim napijajo. ~~Samo~~ Le počakaj, kakor hitro nas tuje v krčmi zagledajo, spremijo nas oba v solo.

(Iz krčme priliti Eva z Mihom. Oba molita nejevoljno. Eva se opira ponosno in svojeglavo ob poboje dvi, ali se sprehaja, Miha hodi okrog nje.)

Doktor. Samo ~~[illegible]~~ fanti se mi predolgo ne vrti, drugače bi moral biti že ljubosumen.

Notarjevka. Le ti sam pazi! Bol naših slovaških deklet je vsaka, kakor roža. ~~Samo~~ Le To tam. Le ti poglej — (~~Kaže na Evo.~~) Kakšna je To krasotica! (~~odhajata v krčmo.~~)

Tona (joku tiho in ~~go~~ nevoljno.) Jaz bi le rada vedela, kaj ~~zanajo~~ vidijo ti ljudje na Evi. Ona se samo ~~tako~~ bolj gospodsko oblači. Ni gastonj mojstkra; najlepše ~~naje~~ vina za-se. Ali obriši se ga To proje ubožtvo! — Jaz je kar videti ne

bi se mi bili posmehováli, da ~~naš~~ za prvega fanta
več nisem.

morem.

Joško: No, lepa je res, to se ji mora reči.

Toma (špičasto:) To jaz vem, da se tebi dopade.

Joško. Oh, Tonga pa ne! Jaz je tudi ne morem trpeti, ker se proti nam fantom vedno tako prevzetno ponaša. Samo na Miho škili; ali tukaj se je preračunala. (Odideta v krčmo.)

3. prizor.

(Mika in Eva.)

Mika: Nikar me ne trpinči, Eva!

Eva: Takšno trpinčenje! Saj sem ti rekla, da ne bom danes s teboj plesala, pokaj si se pa dal izvoliti za fantovskega starešina. In ti vendar veš, da mene, ubogo dekle, ne dajo k tebi za družico. Kje naj vzamem 40 goldinarjev za parado in za vino? Ja jaz sem morala šivati tvoji družici Marički Ktitlibovi obleko! – Saj sem „nožkova"! –

Mika: Za božjo voljo te prosim, Evica, jaz ne morem zato! To je bilo zaradi časti; če bi ne bil hotel biti za starešino, bi se bili morda delali iz mene kakšen fant da sem, a se vendar že za prvega fanta postavljam!

Eva (prezirno:) ~~Nasca delali~~ Posmehovali! – A da sem jaz Maričkino obleko s svojimi solzami škropila, – to ni nič! ~~Samo~~ Le pojdi – nikdar in nikoli nič možkega ne napraviš... To so Ti ~~mamka in svaki~~ mati in svaki nakazali, kaj ne?

Miha: Ali jaz vendar druge ne vzamem kakor Tebe! Veruj mi, Evica, Ti prisveduješ, da si za to moje fantovsko starešinstvo Maričkino obleko s solzami ~~po~~škropila, ali jaz – misliš, da se jaz nisem že zaradi Tebe ~~mogoral~~ žalostil zaradi Tebe?

Eva: Tvoja žalost je kaj malokrat in ne samo za me.

Miha: Ti ne veš, kaj sem že vse zaradi Tebe prestal; ali se ne spominjaš, kako sem Ti o Veliknoči tožil in srce mi je pokalo od žalosti – in sramote, da me je svak pred županom in svetovalcem opsoval zaradi Tebe, da sem ~~bedast~~ neumen Janez in nehvaležen sin? A ko sem Ti to prisvedoval, stala si tako mirno poleg mene, kakor ~~samen kol~~ lajmoštr pri pogrebu! ~~Se nikoli se nisi z menoj zaje-~~

~~Škola~~: Oh, čudno je to tvoje srce! Sovica moja! Zakaj vendar si taka?

~~Sova~~: Ti, Mika, to žrno zemlje, ki menda ljudi najbolj pozna – ali pa Boga vprašaj, mene ne. Zakaj mi kaže in se trese ~~mota~~ od strahu prepla̧šena ovca, če z nogo ob tla udariš – zato, ker ima ovčjo dušo; a zakaj se te taka mala lastavica ne boji, ampak leti mirno k svojemu cilju?

~~Mika~~: Ali ti nimaš te ljubezni za-me, kakor jaz za-te, sicer bi me nikoli ne mučila.

~~Sova~~: Kaj boš govoril, da nimam srca in ljubezni za te? Samo našo teto in našega očeta vprašaj. Onadva ti bodeta to najlepše povedala, ko me vedno pikajo, da me nikoli ne vzameš in vse hudo mi prerokujejo... Tu bno bi lahko vprašal, zakaj ne spim, mirno, kakor drugi ljudje, in kadar zaspim, zakaj se mi vedno sanja o materi, kako je poleg njih na pokopališču pod brezami že dovolj mesta za-me...

~~Mika~~: Ne, torej pojdi z menoj, sinica,

plesat...

Eva: Saj sem že rekla! (razdraženo) Bog ve, da ne pojdem s teboj plesat, a zdaj me pusti na miru.

Milka: Pa ~~Ga jaz~~ pojdem ~~od mnogke~~ domu - pa naj bo sramota, kakršna koli, da sem fantovski storežna in ne zdržim doma, kakor se spodobi. To samo zaradi Tebe in Tvoje svojeglavosti. (~~hrosi~~) Že grem! (~~stoji~~.) Eva hladna:) Z Bogom! (~~ironično~~) ~~Samo~~ Pa se dobro naspi!

(Milka jezen odhiti v kuhinjo na desno. Eva se počasi vrača k krmi, kjer se zopet globoko nalahko zagoreča.)

4. prizor.

Peter, Eva.

Peter (~~vstane izpod drevesa in se~~ bliža k Evi; ~~toda~~ rekla) Dober večer, Evica, kako se imaš? Kaj danes ~~veselis~~?

Eva. Hvala lepa, Peter, dobro. Si greš ~~k~~ ~~mnogim~~ pogledat?

Peter. Kaj pa! Da bi se mi že smejali: „glej, ta ~~kotoski~~ kmečkjaski gre plesat"!

Eva: Ali kako ~~pridel na take misli~~ more tako misliti! Saj se ti vendar ne pozna tako ~~godko~~ zelo! A jaz se spominjam, da si plesal, ko si še v šolo hodil.

Peter: Da, takrat je nisem imel pameti. Ali zdaj se mi ta moja nesreča postavi pred vsako veselje. Zato se skrijem najraji kam v kot, a to mi je v tolažbo, da je že Bog tako ~~htel~~ hotel. Če bi ne bilo ljudi s takimi križi, bi nikdo ne cenil zdravja – kaj ne?

Eva: Ali pojdi, Peter, zaradi tega ne smeš biti žalosten! Saj ~~se~~ te ljudje dosti ~~hvalijo~~ hvalijo, da si pošten človek... Na ~~to~~ tvoje dobro srce, na tvoje lepo premoženje in ~~na to pri~~ tvojo vbrano rokodelstvo bi se deset pridnih dek-let rado omožilo!

Peter: Ali samo, če iz ljubezni, Eva? To se vpraša!

Eva: Zakaj ne? Mislim, da se ženske vedno le iz ljubezni možijo. Kako ti! drugače!

Peter: A potem, Eva, to je moja velika nesreča, da sem si ravno ~~tu~~ edino izbral to tako, na kero do smrti oči povzdigniti ne smem.

~~Eva~~: Ko je škoda. Ali je morda bogata proti tebi?

~~Peter~~: Ko ne.

~~Eva~~: A kakšna je torej?

~~Peter~~: Tega ne vprašuj, sluša moja, ravno ti tega ne vprašuj! Ah, ko bi slutila...

5. prizor.

Notarjevka. Doktor. Prejšnji.

~~Notarjevka (pihuje gnojem iz kožne.)~~ Kaj ne, da je to lepo, kaj?

~~Doktor~~: Ali strašansko prože je tam. Zavij se v ruto ~~polen~~, da se mi ne prehladiš.

~~Notarjevka~~: Ce je pa tako prijetno!

~~Doktor~~: Ali ti si od plesa vsa razgreta. ~~Samo~~ Kar lepo ulezaj! (~~zavija jo skrbno v ruto.~~)

~~Notarjevka~~: Ti si moral tudi plesati, a povrnilk ~~si~~ pustiš na vozu.

~~Doktor (je poda desno roko in odhaja na desno)~~ Ali dušica, jaz nisem tako ~~tako~~ nerejen peresce kakor ti, a ~~pamo~~ Ce, da mi boš ti zdrava, ~~mazi~~ tudi meni nič ne bo nikoli ničesar manjkalo. (~~videla na desno.~~)

Notarjevka (odhajajoč:) Ti drogi, ti dobri!

Eva (gre za njima, Petru:) Prosim te, kdo je bila ta ~~vznešena~~ gospa? Ta mora biti dobrega srca, tako milo človeka gleda...

Peter: Oh, lepa gospa je to, lehko seme, ~~vlačuga~~ nič vredna, ~~je to~~, pobegnila je od moža.

Eva: To ni res! ~~Vlačuga~~ Nič vredna se pravi sprijeni ženski, a ona ni pobegnila od moža.

Peter: Da je – šla.

Eva: Le pa tako prisrčno z njim govori, – saj si slišal.

Peter: Kaj potem? – To ni njen prvi mož. Jaz jo dobro poznam, ~~dovral~~ sem ji lani na svoleni kožušek nove na pošte. Ona je bila notarjevka v Polni, a ker se nista z možem dobro ~~zastopila~~ razumela, dala se je ločiti in si je vzela tega-le. On je menda doktor, tak za bolnike in je od nekje iz deželnega; zdaj živita skupaj v Hrozenkovu.

Eva: Ali je ona naše, luteranske vere?

Peter: Da, a on je menda katoličan. S tistim notarjem je imela dva otroka, a ~~dvi~~

sta si ~~so si~~ jih pri sodišču razdelila. On je bil se slabši ~~brez tega opaji~~, kakor ona, drugače bi se bil z nje že poravnal. Mož mora imeti pomet. ~~Saj se tako v drugje ozeni.~~

~~Eva~~: A jih ljudje spoštujejo?

~~Peter~~: Saj bi jih ne spoštovali! ~~To~~ Vsi ljudje samo, da je gospoda; ali jaz bi jima ne dal nobene časti.

~~Eva~~. Veš Peter, jaz bi jima tega ne mogla zameriti. Saj ~~je ga~~ briga to druge ljudi, ~~ti~~ bi kolikrat človeku srce iz telesa iztrgali in poman-drali, če bi se jim eden dal... A kako ~~ovadi~~ sta videti ~~va skupaj prečno izgledata~~ – ~~kako~~ bi prej se jima oči ~~bliskajo~~ lesketale!

~~Peter~~: Ali poštenost, Eva, in vest! Takšni so to ljudje, če se že ~~se~~ vsaj zaradi otrok nista mogla poravnati

~~Eva~~: ~~Saj~~ Slabše bi bilo, če bi se bila ~~pred~~ zaradi otrok ~~si~~ kregala. Morgoče, da jo je ~~ta~~ prvi mož trpinčil, morgoče ji je očital in jo tepel.

~~Peter~~: Morgoče. Ali če bi ~~vsaka~~ vsaka žena zaradi ~~malo tepenja~~ tepeža ~~ušla~~ ~~vsati~~ od moža,

~~Ta~~ bi bil lep red na svetu.

~~Eva~~ (~~ogorčena.~~) Peter, jaz bi se od moža ne dala udariti, in ničesar bi mi ne smel očitati. To bi ~~ako~~ ~~ti~~ videl, kaj bi mu naredila!

~~Peter~~: Ali pojdi, otrok! Tebi bi živa duša ne mogla ničesar narediti.

(Kotlibovka s hčerjo pride iz kmečne. Eva ~~s~~ Petrom se obneta in odideta.)

6. prizor.

Kotlibovka, Marička, Joško.

~~Kotlibovka (Joški)~~: Ali ~~mati~~ nisi videl fantovskega starešine, Mežjanovega Milka? Haja hči je njegova družica.

Joško: ~~Ona~~ Ona je šel domov. (~~bolj tiho.~~) Mislim, da sta se skregala z Evo, z mojstrko, ker ni hotela iti ~~jit~~ z njim plesat.

~~Kotlibovka~~: No ~~ta je imel gakaj~~ prava reč!

7. prizor.

Mežjanovka. Prejšnji.

Mežjanovka (pride iz vrat Mežjanove kmečije.)

Ztoklibovka: Bog vam daj srečen dober večer, botra! Zdaj letos niti pogledati niste prišli v krčmo! Jaz sem prinesla za vas malo brinovca, če bi tam tako-le skupaj sedele, pa bi vam prišlo slabo. Vi ste vsaki tako bolj slabotna. Na, pijte od mene. (Daje jej steklenico.)

Mežjanovka: Bog ~~naj blagoslovi~~ poplačaj, sosedna. Ali kaj bi jaz delala z vami v krčmi? Ali ima že moža, a če bi šla zaradi Mike, bi ljudje že rekli, da počenjam z njim, kakor s punčko. (~~Pije.~~) Prav lepo zadovolim. (~~Vrne steklenico.~~)

Ztoklibovka: ~~Samo~~ Le pijte, kolikor se vam ljubi; brinjevec je dober. A to ~~flašico~~ steklenico si kar obdržite, saj sem jo za vas predvčerajšnim prinesla iz mesta.

Mežjanovka: Vi vselej na me mislite.

Ztoklibovka: Saj mo, kar pomnim, prijateljce a skupaj ~~naju~~ nam je Bog ~~pokrižal z vdovstvom~~ nadel križ vdovstva, samo, da je tebi tvoj najini gospodar, kmetijo pustil bolj v redu. Oh, moj Bog, kolikko sem jaz imela skrbi, predtem sem ~~te~~ moj pokojnik kmetije očistila dolgov za te dve dekleti... ~~a sama~~

~~se~~ Sama za-se si mislim obdržati samo ~~to~~ Kajžo nazaj proti cerkvi, da si vzamem gostača na polovico, pa te Ročček ~~to~~ Kokinega užitka s tega ~~polagnuta~~ bom že kako na stara leta živa. ~~Ojej~~ Vedno ~~ti le starejši~~ Marička, pravim: Vnoben drugo hišo bi te tako rada ne pustila, kakor na ta dva gruntta k Mežjanovim – že zaradi ~~tk~~ dobre boste.

~~Mežjanovka~~: Saj ~~to~~ vem; a to je tudi moja misel – Marička bi bila, kakor ~~ustvarjena~~ za nas.

~~Kokilovka~~: In ona – ~~ali~~ samo ~~Vam~~ (vam) (to) povem – nikoli ~~ni~~ ne govori o drugem, ~~samo~~ kakor o Mihu. (~~Marička si v predpasniku v zadnji pokriva~~ ~~ši~~) ~~Vam~~ Vam bi bilo lahko, ~~saj~~ ~~hči~~ imate ~~omožno~~, ~~a kaj s fantom~~ – ~~k temu samo~~ le dobra nevesta. Denar bi imeli vedno skrbi in dela z kakor jaz, dosti smo se že nadelale... Ali, moj Bog, če si ~~ta~~ Miha, vse kaži, zaradi te mojikre...

~~Mežjanovka~~: Menda si ~~ga~~ ne mislite, da pustim, da bi si jo vzel; – ~~k vičjem~~ za norca!

Štoklibovka: Oh, ~~jaz to~~ saj vem. Ali ~~bi~~ bom in celi družini bo napravil sitnosti in ~~zgaga~~ prepira. Zabijač je pripovedovala pri nas ~~ta~~ sta klepetuljasta Katra, da ga vidi vsak večer in vsako noč Tja zahajati...

Mežjanovka (~~razdraženo~~ samo.) To je njena sramota, ne njegova... jaz ~~santa~~ ne bom stražila.

Štoklibovka: A velm vsega je še luterenka... Joj, že nebeški, ali veste, on je zaradi nje od ~~mujilko~~ odšel, ker mendla ni hotela z njim plesati. Mojo Moričko pusti tam ~~na~~ v sramoti. Ji imota, ubožica, lepega starešino. (~~Solzi hčer, ki plače.~~) No, nejokaj, jaguje moje, nejokaj... (~~Tenmin se.~~)

Mežjanovka: Zaradi nje? Jaz sem mislila, da je šel samo domov nekaj iskat...

Štoklibovka: Pobegnil je, pobegnil in samo zaradi nje. (~~Eva s Petrom prihajata.~~) Glejte ju – tamle gre.

Mežjanovka: Lakaj, jaz ji povem, kar ji gre.

(~~Teče~~ Hiti se k Evi, ona obme in skriva glavo. Peter se odkrije.)

8. prizor.

Eva, Peter, Prejšnji.

Peter: Dober večer, Bog vsej zdravje na žegnanje.

Mežjanovka (~~Petra ne pogleda, Evi~~:) Poslušaj, ti vlačuga predrzna, vsiljiva! Na našem Milu ne ostane nobena pramota, ~~ali~~ dokler na tebi – ti ~~sla~~ potepenka luteranska! – ~~s skrbjami po te ve-dili!~~ Idi! ~~ki vabiš sovraga~~ lapiš za fantom, ki ni za te, ~~ker~~ beračija! Niti Boga – niti vere, kakor se spodobi, nimate!

Eva (~~vzklikne bolestno~~) Oh! –

Peter: Ti surovina, neotesana! (~~Zamahne po Mežjanovki s palico.~~)

Katlibovka: Jezus Marija – ~~nikar se ne spozabi~~ sirnej pumet, Peter!

Peter (~~poveši palico.~~) Idi ~~se ni~~ za ~~kolerete~~ a na deklata, povejte to najini ~~vašemu~~ svojemu Milu – to bo bolje. A vero ji boglete očitali? ~~Zakaj~~ Kakšno pač, mislite, je vaš Bog boljši od našega? Bojoli, Eva! (~~Prime jo za roko.~~) Proti ~~to moro~~ babo! naj ~~se opije~~ jezika – menda je že zopet pijana!

Pojdi, Ovica! (~~odhajata. Mežjanovka se jokca iz~~ ~~žep.~~)

~~Mežjanovka~~: To, ~~Tega~~, To, ~~Tega~~ sem se ~~ulovila~~... (Štiblovka jo objema. Iz kočme pridejo trije ~~fantov.~~ ski starešine s zastavami, za njimi drugine in druga vaška mladina.)

9. prizor.

Trije fantovski starešine, muzikanti, mladina, Mežjanovka, Štiblovka, Marička.

~~Drugi starešina~~: Osodci, eno imenitno, pojdemo po Mihe – ušel nam je! Morče smo ga ~~ujeli~~ nazaj – morče je hotel imeti solo... Pa daj ima solo! Kje je Marička Štiblova? (~~Marička se zavrti k njemu, on jo objame okoli pasu.~~) Sem pojdi, pa naj ima Mihe s tebo solo! Ej! Juhi...! (~~Zavriska.~~)

(Vsi trije starešine gredo k Mežjanovi hiši, drugi z godci za njimi, ki igrajo poskočno narodno pesem:)

Prizbor: Loka zelena
Trava rožena
v Borušovi po fantiči
Kokor jabuka

Drugi zbor (bolj globoko in počasno.)

Samo ~~Ne vsi fantiči~~
bomo nekteri so z nami vesoli
Ki ~~so ti~~ za klobučke
~~Zaja~~ pesem ~~gedre~~ dali..."

(Stara Štoklibovka se z Mežjanovko izgubita na desno pri svoji koči se prikaže Eva s Petrom izpod polke. Vidi, kako Milka prihaja s starešini iz lise, kako mu podaja hruško, a on jo objame okrog pasu in gre z ostalimi nazaj v Kočno. Pozornica se čisto izprazni. Temna noč nastane, mesec se vzdiga.)

10. prizor.

Eva. Peter.

Eva (se naslanja ob podboje svoje koče.) Sramoto in zopelijevanje mi je očitala - a verjemi mi, Peter, pri samem Bogu, da sem se Milki dosti dolgo ogibala, ker sem vedela, da on ni fant za me. Menda ti vjegovi ljudje mislijo, da naš oče in naša teta fante pregovarjajo - a ~~jaz~~ zaradi njega ~~ot njih kolikko slišim~~. kolikko slišim

očitaja!

Ejma

Peter: Evica – ali ta Milka te nikoli ne vzame za ženo, verjemi.

Eva: To mi vsi pravijo – ali jaz vem, da bi me zanolašč pred vsem svetom k oltarju peljal – ali jaz si za zdaj ne vzamem več.

Peter: Zakaj pa potem z njim govoriš in se pri vsakem pleskanju obrnešči kakor njegovo dekle?

Eva: Tako hoče, se mi... (molči.) Težko je to reči...

Peter: Vidiš, Evica, ti si čudno dekle – jaz te ne zastopim. Ali toliko vendar-le zastopim, da bi si Milko, zaradi te druge vere in zaradi teh očitek, da si prenboga zanj, ne hotela za moža. Ali, zakaj se potem tako zastonj mučiš? Vidiš, jaz, vikar se ne jezi na-me, vedno mislim na te, in če bi ne bilo te moje faleuge, že davnaj bi se bil z Milkom zaradi tebe stepel, pa že me tudi ubije!

Eva: Peter – (premišlja nekaj časa, potem počasno:) Da, to vam vsem naredim... Peter... nič se ne bij... Jaz te

vzamem...

Peter: Moj Bog, Eva - ali ne vemaš samo za moreca? Reci, da ne... Eva!

Eva: Oh, ne Peter. Oli kaj, ne bojo Evoji zamerili, da nimam razum teh starih kikelj, ki sem si jih od živinja prislužila, ničesar prinest v hišo?

Peter: Oh, Eva, duša moja! Stoj ~~ti to v glavo pode~~! Oni bojo že rekli: glej, kakšno lepo in pripravno ženako si dobil! ~~Ta jaz te~~ te bom do smrti na rokah nosil, da bi se ti niti pri Mežjanovih nikdar tako ne godilo. Kdaj bova imela poroko ~~in obcet~~?

Eva: Že je treba, lahko precej po Božiču, da ložijem, kar imam doma od tujih ljudi pripravljenega — a za-se rekaj, ~~ta reči~~. Posteljnino in ~~en~~ lep pt imam tudi - že po materi.

Peter: Saj bi niti tega ne bilo treba, - že rajši bi imel, ~~mani perjani~~, bi si vsaj ne mislila, da mi je kaj za take reči. Ta moj mlajši brat je dobil grunt, Bog mu je

dal boljše zdravje in lepšo postavo kakor meni – ~~zgano~~ si je prizeril tovarišt srebrnikov – ali jaz ~~te nim pogam~~, te primerjam svojo srečo! (~~kuja se blaženo in gingam~~) Oh, Eva, pri meni je ti bo že ~~dogodilo~~. Bajnarim, rozenkraut, majoran ~~se zelene~~ na vseh mojih okrih, kakor spomladi – imam srečo. A če boš hotela, vzamem spomladi par travnikov v ~~stoant~~ in kupim dve kravi, da boš mogla s tem gospodariti...

Eva: Ti si dober človek, Peter... Zdaj pa, lahko noč!

Peter: No, ne bom te zadrževal; jaz bi sam od samega veselja bežal kam v samoto, kjer je mir... Lahko noč, duša moja, (~~slava ji reko~~), naj se ti kaj lepega sanja. (~~odhaja~~)

Muha in stara godba

11. prizor.

Eva (sama, odpre vrata kajže, ali zopet jih zapre in ~~sede na prag~~) Moliti zdaj ne morem – ne znam, ali vendar bi tako rada Boga prosila za srečo tega dobrega človeka

in oba bi meni in Milu odleglo... Dela para ne je pisano gledala zaradi ~~tega~~ Milka, da sem tako zvesto k njemu drżala in nisem morala za druge ~~laute~~ —, mislili so ~~ana-~~ ~~gate~~, da delam to zaradi njegove kmetije... (~~razburjeno~~) Ti nepravični ljudje – jaz se ne dam poniževati od vas – vsem vam naredim zanalaži drugače, kakor ste mislili! Vsi ste tako surovi – tako – neumni!

12 - prizor.

Govina (Teta, pokrita skoji dano iz kajže.) Eva.

~~Teta~~: Eva, Evica – ~~to~~ si ti? Kaj si že prišla ~~od mnajke~~?

~~Eva~~: Da.

~~Teta~~: Jaz že nisem zaspala. Govorili sve do zdaj s ~~trojo Tovonico~~ Jerkko zadaj za Kedrnjem... Tako mi ~~jo je žal~~. Priporočovala vsi je, da nima na celem svetu nikogar v Tolažbo, kakor Tebe.

Eva (vstane, opirajoč se ob vrata govori.) Teta, recite to očetu, predno greste spat, da sem

se obljubila Petru. Rožnharju. Po Božiču se vzameva.

Teta: Zejnarta - kaj?

Eva: Je že, kar je; - jutri pride Peter gotovo k nam na obogovor. Vsi ste mi prerokovali, da mi z Mihom samo nesreča taka; zdaj boste imeli mir; - oba nas ga odslovim.

Teta: Jaz si že vedno zneron mislim, da se mi samo sanja; - tako neverjetna je ta tolažba.

Eva: Samo verjemite! Dobro veste, da jaz nikoli ne vzgem prazniх otrobov. Vi ste, kakor vsi ljudje, pripovedovali, da faunt iz dveh gruntov ni zame zrasel. Ali jaz vam dokažem, da mi ni zanj, pa naj je vse nor za menoj. Po vsej celi ta njegova zlahta videla, kdo je koga zapeljeval.

Teta: To so zlobne besede - ti imaš mod. po pamet, Eva. A Peter je naše vere, to bo z vama žegen.

Eva: Ga me bo obrajtal. Pravil mi je, da

Rad me bo imel!

mi ne bo upoštevala.

~~Moja~~ moje revščine ~~nikoar ne dela~~. Kto se zamenja, kupil mi bo dve krave; kobeta tudi vidva z očetom imela pri naši ~~obleki~~ na podporo.

~~Teta:~~ Bom Bog daj! Vidiš, srce moje, če bi bilo tako le z Mihom prišlo že do poroke, jaz bi ne imela tolikega veselja. Je res, da ima dva gruntta, ker tudi je in ~~za to~~ drugega ~~reker~~ nikoe od vaju ne more – kakor si enkrat rekla – ali verjemi mi, on ni dober človek! Iz njega srca nima nima! ~~da bi samo enkrat iz njega vydihnil.~~

~~Eva: Vi ga ne poznate, Teta.~~

Teta: O, poznam. Spominjam se še, kakšno procesijo si je enkrat naredil, ko je bil še šolar. Navezal je vso perutjad po parih na žnoro, vzelej eno gosko s kokoši, race s piščeti, a te majčkine goskice zadaj – a kakšno veselje je imel s temi svojimi navihanimi hlačarji in srajčniki. Ko je vse to ~~za sajom~~ za nogo privezano čotolo za rijem. Jaz sem šla ravno tam mimo

pa sem si že tako mislila, da s tolke srca nikoli ne bo dober človek. Kako bi bil drugače tolikšen z nespoštovanjem govoril pri nas o svoji materi?

Eva: Ne, ~~on tako~~ slab, ~~siti~~ in surov ni... Samo, da on to lepo pred ljudmi skriva...

Teta: Naj bo, kakor je; Pista bo oblasti skrila z vijem, ki ga dobi.

Eva: Zdaj me pa pustite Teta; zaprite ~~polkno~~ vlice!

Teta (zapira) Torej lahko noč!

Eva: Lahko noč!

13. prizor.

Eva (sama)

Eva (odide k kajžo in se zopet zastavi na desni strani prvič od kline, obraz proti občinstvu) Kakšno si je to pela Jerca pesem, ko je prišla zvečer iz službe? (Poje potihoma.)

Težko mi je težko
v tem mojem srčecu
da mi ga je zvezal
z židano žnorico.

Židano žnorico
je lahko razvezat
na te velke noge
se pozabit ne da.

(Zde v Kajžo in se prikaže na oknu svojega stilalca.)

14. prizor

Eva. Milka.

Milka (pribeži iz krčme, obide plačno Kajžo in preskoči plot.)

Eva (žalostno in hladno.) Zdrav ~~bodi~~ Milka!

Milka: Jezen sem, da ~~je strah~~ bi ve razbil; ~~te~~ 2 ~~ne~~ 3 morajo ~~vsako~~ spomniti, drugače se ~~te na pramo-to~~ 14 pijanim in Kaj ~~nagbijem~~. naredim.

~~Eva (ostro.)~~ Zakaj?

Milka: Mati so prišli s Kotlibovka za nano ~~nami v~~ krčmo, a tam v ~~kajti~~ veži sta me začela ~~tudi ie s sestro Eno ke~~ očitevati in učiti, da te moram pustiti in ~~se okla~~ lazili za ~~pog te~~ ~~stari~~ pegavo Hudiča Horičko ~~obligavat~~. ~~Jag sem~~ ~~hogot~~ - ~~kuo~~ ali ne veste nič drugega? No, grozili sta, ~~ge~~ mi tisti moj del po očetu vrženo pod

da

noge. ~~Tisti tavžent~~ sa sla gruntu prepišejo na svaka. ~~samo~~ le maj! Hišova imava za svoj ~~mojim~~ začetek ~~tavžent goriznti~~ 30 zlosti; ~~postavive~~ ~~to vaše kožjo~~ si levje iz mora, sa jaz bom hodil k tujim na ~~obiv~~ obiv, ze bo treba in rad! Ja ~~Maj~~ bo vso moje zlahto sram!

~~Eva~~: Niz takega se ti ne zgodi!

~~Miha~~: Kaj misliš – da bi ~~mi~~ ne pustili?

~~Eva~~: Jaz nikoli ne bom tvoja žena; po Božiči se omožim s Petrom, Kozjakovim – sem se nn že obljubila.

~~Miha~~: Kakšne ~~norčije~~ neumnosti pa govoriš! ~~To pusti; čisto me je zona oblila.~~

~~Eva~~: Nobene ~~norčije~~ neumnosti – samo sveto resnico govorim – priseganm ti! Pojdi, Miha, poslušaj mater in ponivi se z zlahto. Kakšlibova Mariška, ali kakšna druga – ~~samo~~ da bo le bogata in katoliška, pa – bodi srečen z njo, kakor bom jaz s Petrom.

~~Miha~~: Nikoli, Eva! Za božjo voljo te prosim, nikar me ne trpinči!

~~Eva~~: Tvoja mati mi je naštela skorij

priberačenih in da nimam Boga. Jaz sem to že davno slutila, da se s teboj nikoli ne oženim – ali zdaj ti na svojo dušo prisegam, da bo prej to nebo doli palo, predno pojdem jaz o teboj k oltarju. Vsakemu povej, da jaz nisem tega hotela – in če me boš že ~~kaj~~ malo rad imel – se me ogibaj... (~~zapre polkno) odide~~.)

Mihra (~~se vrže k pragu, sede in si pokrije oči. Za nekaj časa se vzame pod okno in Tika.~~) Eva – Evica – srce moje – Eva!...

~~Eva (vstane)~~ Srečen bodi, Mihra – Bog te ~~kraši~~ varuj!

Mihra (se vzdigne in divje pobegne.)

Zaustor

Drugo dejanje.

Izba kmečke, slovaške hiše, z dvema postelijma, prazno zibelko, skrinjo, zeleno peč, kolovratom, mo, in od tramu na stropu doli visečo štango, na kteri so pavešane Evine pisane obleke. Stene so bele brez podob, okrog oken, vrat in peči so namalane tulipanove, rožaste in zvezdaste girlande. Na oknu peč in visečа golobica. Ob steni polica s starimi biblijami in koledarji. Na mizi mala lampa.)

1. prizor.

Eva, Jerica.

Eva kleči pri zibelki na tleh, Jerica leži polenje na zemlji; z rokami objema zibelko in nasloni glavo na njo. Jerica pridno šiva na stolčku neč perilo in peč.

Eva: Vsa ~~žalostna~~ nebeška in ~~ve polnepčanje~~ vsa opora mojega žalostnega življenja, je o tebi odšlo – ~~gnučka~~ moja majhna, ljubezniva. Zakaj si mi

deklica

mrla? Kaj se zdaj z menoj, ubogo, brez tebe godi – Katrica moja.

2. prizor.

Teta. Prejšnje.

Teta (na levi z Krožnikom in Kuhalnico v roki.) Eva, Eva, že zopet tožiš nad to zilolko? Kaj naj se narediim Petru „R" julij? Mora se malo pokrepčati na dolgo nočno pot na semenj. Kaj misliš, par jajec?

Eva (nepriljazno.) Kuhajte, kar hočete.

Teta: Ti ne boš z njim večerjala?

Eva: Ne.

Teta: Eva, Eva, nikar Boga ne skušaj!

Eva (vstane, polne čivanje in gre k mizi:) Teta, kaj mi pa očitate, – saj vam nisem rekla niti besede!

Teta: No, dobro hči moja, misliš, da nimam oči, da vidim? Četrto leto si že omožena, pa bi vedno se počenjala, kakor nemmo dekle. Bog ti je pred tremi meseci vzel otroka in jaz sem ti že precej tokrat rekla, da nesem to le katrično zilolko gori

~~na pod~~, da je ne boš imela vedno ~~na očeh~~.

~~ali~~ ne pustiš.

Eva: Eva vii je na Tolažbo.

Jetta: Kaj je, ~~na~~ žalost! ~~To si~~ Odkar ~~jeva~~ poznam, za vsak dober svet ~~postavi svoje~~ Eva – in se mučiš. Jaz vem, že mislila, ko je šla včeraj s Petrom na ~~to~~ župpanovo ~~obed~~, da ~~je~~ že malo pozabila – malo premislila... Ne – danes ~~je mislim~~, ~~to~~ zopet prišlo nad nje! ~~Samo o samih mislih o tega dela~~ vem, da ni ceh dan natila toliko, da bi bilo za slan krop. In takega dobrega moža – takega moža!... (~~odhaja~~.)

3. prizor.

Eva – Jerica.

~~Jerica~~: Nesmela bi si, Evica, tega toliko jemati k srcu!

Eva (~~skoči kvišku~~:) Jerica, ~~na mene prihaja~~ obdaja me le žalost in groza, – najrajši bi se videla pod zemljo!

Jerica: Evica, nikar ne pozabi: mnogo

Ti je Bog dobrega dal ...

~~Bog.~~ Ti tudi tako sodiš? Naša teta ~~tako~~ ~~le~~ včasih pravijo: „Srečnejše ženske se ne najde več na svetu!" (~~zamišljeno.~~) Moj Bog, srečnejše! (~~prekaja po sobi, prime se za glavo in izmirnega tona preide do vzklika:~~) A mene nič več ne veseli na svetu!

~~Julka (skromno, bojazljivo:)~~ ~~Kdo~~ Če se domes ~~tako~~ skrivaš a z Nikom ~~gideš~~ sviđeš, se mi zdi, da bo ~~le~~ bolj ~~le nesreči.~~ slabše!

~~Bog~~: A veš, zakaj se mudem? Da bi ti njegovi materi in Stoklibovki in Mariški dokazala, da samo s prstom mignem, pa pride za menoj, ~~pa~~ naj je desetkrat oženjen. Včeraj na ~~ti~~ županovi ~~dvorani~~ poroki je šel Nika nalašč s svojo ~~načičkano~~ nacefrano ženo okrog mene plesat, roko okrog pasu, tako po fantovsko, kakor, da bi vsakemu dokazoval, da je ima Bog ve kako rad. A pri tem ste njegova mati in Stoklibovka tako strupeno in porogljivo pogledali na-me, in si nekaj šepetale, da mi je kar gorelo v glavi. To je za

hvalo, da sem jim pustila Mika ~~nehala~~!

Jerica: Prosim te, ubožica, ne kriči tako, lahko bi te teta, ali sam Bog obvaru – Peter slišat!

Eva: Oh, naj slišijo, meni je tako že vse eno. Veš, jaz sem res verjel pri pleskanju nalašč Mika tako pogledala, da bi k meni prišel, – ~~vjem na tem~~ nalašč!

Jerica: Em te, Mika, morda te zdaj ljubi.

Eva: In ~~on~~ je prišel, pustil je Mariško v drugi izbi – pri starih dveh. Plesati se nam ~~kar~~ ~~nekako~~ ni dalo, – ali on je ostal pri meni pri peči ~~stat~~ in mi je šepetal: Tako ti gre, najsrečni Eva z Bog ve, da bi bila ~~morda~~ odgovorila: Zato se ~~ti~~ nikar več ne brigaj – a ~~to~~ sem ~~z~~ videla pri vratih Mežjanovko z Mariško, ki ~~ta~~ se je ~~gnala~~ pri~~bližala~~ tekle za njim, in rekla sem nehote: Zdaj ti ne morem ničesar razkladati, priди jutri ob desetih zvečer na vrt pod okno moje izbe. Peter bo na sejmu v Šiškovem.

Jerica (polna strahu:) In zdaj je že pol osmih.

Peter je že zdaj doma, ti bi svoj lahko tetki pomagala, da ga odpravi proč.

Eva (~~ne odgovarja na Jerčino opombo:~~) Gna. Nikova mati ~~ji~~ je med tem že ~~prihrumela~~ prisopihala k nama in je vpijala: „Kaj se to ~~bla te~~ spodobi – pustiti ženo ~~sedeti~~ in se obrži te-le? Da te ni sram!" Vse, Jerica, kakor da sem ~~jaz~~ kakšna ciganka.

Jerica: Prosim, te Eva, jaz pojdem zdaj domov.

Eva: Nikar že ne hodi! (~~Bliža se ji, pokleknem in se pritiska k vji:~~) Vidiš, Jerica, ti si edina duša, kateri lahko malo potožim – nikomur drugemu. Ti si tudi že zadosti prestrpela na svetu. Povej mi, prosim te, kako si ~~ti~~ prestala, ko te je tam v kraji fant pustil in ~~ti~~ si ~~zopet~~ morala priti zopet domov v ~~ti~~ sramoti?

~~Jerica: Žalostno je bilo to ... Jaz sem se bla-~~ ~~žokala~~ – in mati so me tepli zaradi sramote.

Eva (vstava:) Jaz bi ~~bila~~ na tvojem mestu nič ne jokala. ~~Ali tisto~~ Naravnost bi bila šla k tvojemu fantu, in reč, kaj bi

ne bila

~~bila~~ naredila?

~~Jerica~~: Kaj?

~~Eva~~: Ubila bi ga, ali pa sebe!

~~Jerica~~: Jojka, moj Bog, jaz bi nu ne mogla nikdar las na ~~tvoji~~ glavi ~~skrivati~~. Kaj ima ~~to~~ na vesti pred Bogom! (gre zopet k peči sesti.)

4. prizor.

Peter (v mestni obleki, ki se mu čisto nič ne poda) Teta. Prejšnje.

Peter (neče palico in klobuk, obuje obuje.) Nič mi ni šla večerja v tek, ker nisi ~~ti~~ jedla z menoj. Posodi mi ključek od ~~tvoje~~ mizarne, jaz si moram vzeti seboj nekaj denarja.

~~Eva~~: Mislim, da je odprto. (Peter si jemlje in pravlja nekaj denarja.)

~~Teta~~ (se ogleduje proti vratom:) Kdo pa tako ~~potpota~~ za vratmi? Daj, Peter, odpri!

5. prizor.

Mežjanovka. Prejšnji.

Peter (odpira, izmenaden:) Ah, Mežjanova ~~strina~~! botra

Eva (v veliki izpremembi in zmedeno:) Mežjanovka!

Mežjanovka (nosi Kožušek v roki:) Dober večer, Bog daj! (Petru.) Glejte, sem vendar že prišla, – sem že mislila, da vas ne dobim več doma. ~~Nisem~~ Prinesla sem vam nekaj ~~za~~ delo – za našo mlado gospodinjo sem za-~~šla~~.

Peter: Dobrodošli, ~~strina~~ tetka! Eva, daj sem stol. Ali leta vas ni bilo že pri nas, ~~strina~~! botra.

Eva (daje stol hitro:) Ako hočete...

Mežjanovka: ~~Nisem imela posla~~ – Že kožuške sukni Krupile že pred Miklavo poroko v Trnovec. Botra Katlibovka je svetovala, da je v Trnovcu dober kožušar – ali jaz pravim, tega ni, kakor ste ni, Peter.

Teta: Za njegovo delo se ljudje ~~po svetu ogledavajo~~ trgajo – ne da bi ga ~~tako~~ hvalila, ali vprašajte samo županja, kako so se ljudje za njenim nedeljskim kožuškom na sejmu v Služnavi obračali.

Mežjanovka: Glej sem ga videla. Ali ta naša županja se kar že preveč nosi; ~~naštima~~ našemari se in hodi, kakor kakšna mlada. No,

Peter, na tako mado, kakor je ta rijen Kozjuek bi si dala rada prešiti tudi svojega. Ja za na-to mlado gospodinjo naredite navlga – kaj ona bi si ga že ne privoščila ~~novega~~! Ali naredite ga ji le lepega in dobrega; naš Miha vam bo/ že dobro plačal.

samo

~~Peter:~~ O, zato se ne bojim, ~~strina~~! botra!

~~Mežjanovka (vedno bolj strupeno besede sekaj:) kaj jaz samo tako pravim, ola bi moj sin za svojo ženo dušo dal. Zvezde z neba bi ji strgal. Glej~~ Pa saj, Marička, to tudi zaslužiš. Je dobra in iz poštene hiše. Ta ta dva otroka, ki jih imata, sta kakor ~~pilčka~~ angeljčka. Gospodarstvo jima kar cveto. No saj sem vse ~~tajno~~ dobro napeljala z njim – ~~tin~~ dober fant je bil in ze zdaj bi se ~~takva~~ kakšna ~~takva~~ lahka ženščina, ki se ne boji greha, rada nanj ožnjenega moža obesila. Ali Marički ni treba zmeti strahu. Gn. Miha, se že od nekdaj samo za mater in za sodlarino briga, on bi tako ~~bajdo~~ babo samo ~~spet~~ za norca imel in ji pramato in poniža ~~poizpravil~~!

nafrnil

samo ~~do tega bi prišlo~~ to bi se zgodilo. (~~Vstane.~~) Ja zdaj moram ~~iti~~ pomagat za večerjo. (~~postavlja stol k mizi.~~) Ali nekoliko deževno ~~[illegible]~~ je pri vas – žalostno.

Eva (~~pri sebi~~:) Ena ~~[illegible]~~ pilka...

Peter: To se vam, ~~strina~~ sestra, menda samo tako zdi, ker ni enterani nimamo ~~[illegible]~~ obešenih svetih podob in spominkov iz božjih potov po stenah.

Mežjanovka: I ne. Jaz sem se samo tako izmislila, kakšen je to zaglotek – ta red in ta preča pri nas. Ali glejte, Jerica je tudi tu. Kaj na vasovanju. ~~No one dve sta se~~ z Evo je od nekdaj ~~[illegible]~~ se obrnile, ~~[illegible]~~ ... Kaj pa delaš, dekle, ~~[illegible]~~ tvoj fant? Ali ~~ne~~ ne bo ~~te~~ vzel, ~~ko~~ da bi dal svojemu otroku pošteno ime? Ali ~~to~~ ta je tako pač, ~~da~~ človek ne ~~daje~~ pazi na poštenost. ~~Zdaj pa~~ ~~je~~ z Bogom! (Odide.)

6. prizor.

Prejšnji brez Mežjanovke.

Peter: ~~Z Bogom.~~

Jeta: Ali ima ta Mežjanovka ~~neprijazne~~ strupene besede! Jaz je nič rada ne poslušam. (~~Jerca si ukleva bič~~ solze in gre k oknu.)

Peter: ~~Je to~~ Krotka ženska, mislim, da je samo pri nji lepo. Naj zastran mene govori, kar hoče, samo, da me pusti pri miru. Da zaslužiti to je že pozabila, kaj sem ji enkrat zaradi Eve povedal! Tresla se je takrat od jeze. Joj, ta! (~~smeja se.~~) A zdaj mi je že rada prinesla zaslužek.

Kalin

~~Eva~~ (jezno:) No, ona je ve, pokaj je prišla. Upala si je -- ~~na tujega moža~~ ker si tak! Res, ~~od vas to ni nikoli zastopil~~ izjemen mož, ! Je ni razumel.

Peter: Gola razumel ~~zastopim~~. Drugega opravlja, a sama hoče, da bi jo ~~pozabil~~. Ali zdaj moram hiteti, da pridem ob pravi čas. Jerca, ~~pojdi~~ stopi k Mičat-Rosem, če je hlapec že zapregel. Voz imamo že naložen.

Jerca (odhaja:) Ali naj rečem, ~~da~~ naj pride sem?

Peter: Ne, jaz ~~bom~~ bom prišel sem. (~~Jerca odide.~~)

7. prizor

Prejšnji, brez Jerce.

Peter: ~~Moram ti reči~~ Povem ti, Eva, da bi to

Mežjanovka je ~~prej stopel~~ lažje kipel, kakor Tistega njenega sina, Nika. – Nobene ~~zastopnosti~~ pameti nima. In zapomni si, Eva, – da se mi drugič ne ~~podstopiš~~ dovoli si ~~iti~~ z njim plesati, če mene ne vpraša; – ~~boter~~ z veznmi, niti nové, kaj se spodobi!

Eva: Ples je za vsakega. Jaz ~~ti ne bi~~ nikdar ne bramila ~~po vsaki~~ ~~iti~~ plesati s katero koli!

Peter: ~~Bo volji~~ Ne bramila? – Ali to je Nika! Menda bi spet za njim letala, kakor si prej, da ~~ti~~ je to celo Mežjanovka očitala takrat o žegnanju ... Ne? ~~Da se mi ne podstopiš z njim razgovarjat!~~ Ne razgovarjaj se mi več z njim!

~~Eva:~~ Ne grizi me! – Ne hočem, pojdem prej zdaj za njim.

~~Peter:~~ Eva, Eva, kakšne so to besede! Imej ti ~~spoštovanje~~ pamet, Peter, če je ona nima...

Peter: ~~Jaz~~ imam ~~stebej~~ v resnici vedno – samo potrpljenje.

Eva: Ali pa jaz stebej ... Samo pojdimo, Peter rajši ~~z~~ izpred očij – verujmo pri samem Bogu, da si mi ~~samo~~ zapem, ot-

Kar si me pripravil ob to naše dekletce, o to moje zlato Katrico!

Peter. Jaz, da sem te ob nje pripravil! Te koga kriviš, Kriv Boga!

Eva. Teta, ~~na telo~~ vedno povzdiguje dobro srce. Ali je bilo takrat dobro srce v tvojem telesu, ko si videl, da je z naše punčko slabo, da jo božjast meče – in ~~ali~~ sem te jaz pošiljala v Hrozenkov po doktorja?

Peter. Tak nepošten človek, ki si je vzel vlačugo notarjevko, ne prestopi nikoli tega moje praga. Jaz bi ga ven vrgel – kakor bi stopil v hišo – ven bi ga vrgel!

Eva. Tako si tudi takrat govoril in nisi bilo mar lastnega otroka – zaradi te tvoje čudne poštenosti! Pripeljal si neumno babnico, beračico Katro, da bi pomagala. Eva je pomagala Katrici – v smrt.

Teta. ~~Na~~ Božjast ~~je~~ neum otroku težko pomaga, lici moja. Božjast je pretrga tako perese.

Peter. ~~Na~~ beračico Katro pošljo, ali ona je

že dostikrat pomagala in ne samo otrokom, ampak tudi starim ljudem. Meni namenu je odpravila lut lišaj.

Eva: Le zdaj jo vidim, punčko, kako obrača po meni svoje ~~[illegible]~~ oči. Ta doktor iz Hrozenkova bi jo bil rešil smrti - je ~~to~~ saj je učen, dober gospod! (~~Strastno s prepričanjem.~~)

Gotovo ~~Ta~~ bi jo bil ~~[illegible]~~ rešil!

Teta: To je v božjih rokah, hči moja... To se ti lahko še nadomesti po božji volji, lahko ~~pa~~ imaš še toliko otrok, da ti jih bo preveč.

Jerica (pihaja:) Pastir ima že ~~[illegible]~~ čaca napeženo (je rekel. (~~Pozdravi se zopet k peči k živinji.~~)

Peter: No, ~~jaz~~ saj že grem. (~~Vzame palico in klobuk.~~) Da se imejte v miru božjem, jutri do poldneva bom že zopet doma. Z Bogom, Erica, misli na me zvesto. (~~Daje ji roko, Eva jo malomarno in odporno prijema.~~) Ti mi nočeš dati niti roke, kakor se spodobi? Eva - (~~stoji zamišljeno, potem hitro.~~) Da se imejte torej dobro! (~~odhaja.~~)

8. prizor.

Eva. Teta. Jerina.

Teta: Zakaj se nisi z njim poslovila, kakor se spodobi, kakor žena ~~z mužem~~, Eva?

Eva (nepotrpežljivo:) Prosim vas, Teta, pojdite že enkrat spat, – saj tako zjutraj vselej prej vstanete, kakor jaz –

Teta: Saj pojdem. Ali to ti moram pa le povedati, Evica, kakšnega imaš moža. Joj, ha – takega moža lahko iščeš v devetih farah – toko bi mu morala kuhati vsako jutro! Kakor kokoši gospej se ti godi pri njem; vse ves denar samo pred tebe položi, na, takoj imaš, Evica, pa ~~ti~~ gospodari z njim, kakor hočeš. Ali: nikoar se ne ženi, Evica, ~~bom~~ že sam napravil. (z polglasom vzdihne.) Ja – ja – to je človek, ~~ga~~ ~~glej~~ bi ga človek ~~dobro~~ postavil.

Eva (trpko:) Svojo čast, to postransko, vzna-ša Peter, ~~&~~ že do kruntosti, ali na tisto pravo čast ne da nič. Noenkrat se mi vrne iz sejma preobležen – pozgospoščen. Nekolo

mu je tam dejal, da človek v slovaškem kraju nima nobenega spoštovanja, da ga imajo za nemarnega – in on hitro nakupi gospoške cope, pa naj se tako norčavo na njem vise.

~~Teta~~: Ali pojoli, gotovo si je mislil, da se ti bo tako bolj dopadal, kakor pa po slovaško. In če ti je to proti volji, zakaj mu pa nisi rekla?

~~Eva~~: Kdo pa se bo kregal s tako slabo duši in z vami, teta, je tudi težko razgovarjati – prav kakor z Petrom.

~~Teta (se pripravlja na odhod)~~: Možki ima velej več pameti, zato bi že lahko ~~tega~~ to prigovarjanje pustila. Samo le spoštuj, takega moža, ~~samo si ga~~ le spoštuj! Lahko noč, Bog daj! (~~odhaja.~~)

~~Eva~~: Lahko noč!

Jerica: " "

9. prizor

Jerica, Eva (vstane.)

Eva: Jerica, ~~ta~~ teta mi ~~tega~~ dela Petra z vso

s svojo

večino hvalo te bolj zopernega dela in Mešja-
novka – kaj – ta zna nlivati strup v
prce! Res, ~~to je tudi~~ kajžkli so bili samo iz-
govor, da je mogla iz naš prag, da bi
ne zopet znova ~~pomamodrala~~ želela. – Ga Petra
se to niti dotaknilo ni – hm – to je mož!
Jerica: Meni ima ta Mešjanovka tudi na
piki. Meni je ~~ta mnoga namota~~ njeno govorjenje vse
celo prce zagrenilo... Kaj ji je za-me – niti ene žlice
vode mi ne da! – (~~Zaime~~.) Nekdo
je pri oknu. Morda je že Milka!
Eva (~~zmedeno~~.) Kaj ~~ali~~ bojiš, Jerica, – ali ne,
prosim te, ostani pri nas! Lepo sedimi v
izbi na klop – če bi se kaj pripetilo –
mene je tako strah.
Jerica: Jaz je nekje pri hiši počakam in
bom pazila. (Odide tiho skozi vrata, Eva stopi
k oknu, odstavi rože in ga odpre.)

10. prizor.

Milka in Eva.

Milka (~~pri oknu nežno~~:) Ali dre vendar čakaš? Jaz

sem že mislil, da si si to od včeraj že razmislila in pozabila na moje vnitke, da bo kmo zaprto in da me pustiš samo tako zastonj okrog hoditi.

Eva: Ti si prišel prej -- saj je ni deset... A niti ni temna - je te kdo vidi pod mojim oknom! - -

Mihu: Pusti me raje, da skočim notri, ko te bi. Bilo bi res v veliko veselje, je bi nagu kdo opazil.

Eva: Pojdi tonej... Ali jaz zaklenem vrata, da bi morda kakšna nesrečna misel ne prinesla tete sem. (Zaklepa vrata. Gleda k Mihovi, ki je ves tem skočil skozi okno v izbo, v gardrobi.) Ali to ni bilo pametno od mene, da sem rekla, da pridi. (Gre na levo k vratom.)

Mihu: A meni je tako odleglo pri srcu!... Verjemi mi, Evica, meni je dostikrat tako težko. Boljše bi morda bilo, ko bi bil takrat, ko si me ti od sebe odgnala, napravil konec s seboj, - kakor sem hotel. Samo ta velik greh nisem mogel vzeti na dušo, to me je

obrnilo.

Eva: Ne govori tako glasno!

Nika: Saj imam zdaj od tega življenja 2. Imam ta dva otroka, ali tudi ta dva me ne utolažita. In z Maričko se zastopim razumem, sam- pak samo tako govori ljudi; – srca ni mam ga nič. Nikar se na me nejezi – ali to vse imaš ti na vesti.

Eva (brez starega ponosa:) Jaz sem ta morala storiti, naročiti, ko me je vse pregonjalo – in da bi vsaj vedel, da te nisem zapeljevala. Ranjki oče so vsej, kadar smo se o Tebi menili, samo vzdihovali in o teto sta mi prepovedovala dva samo nesreče. A zdaj vsako minuto teta (pripoveduje): Ti si terno zadela – ti si srečna – resnico pa ne ve nikče. (Raz- joka se.)

Nika: Ti se jokaš, Eva? – Jaz te nisem še nikoli videl, da bi se jokala!

Eva: Peter je dober človek, ali jaz se ne morem privoditi nanj, vsak dan težje ga vidim. Danes zvečer, prej ko se je odpeljal,

Nocoj!

me je že kregal velik vsega; očital mi je, zakaj sem šla vsevaj s teboj plesat brez njegovega dovoljenja. Prepovedal mi je s teboj še kdaj razgovarjati se in že to mi je vzel v zobe, oba sem kot kakor dekle za teboj letala. ~~Na to sem mu~~ Tuda povedala se mu, da pojdem! rekla: Ne grizi, ~~da pojdem za~~ teboj, že kočem, ~~ujem~~ že to minuto.

Nika (razburjen, tresoč:) Ti bi že šla zdaj z menoj ~~star~~?

Eva: No, če bi bil naše ~~luteranske~~ vere, bi se dala morda ločiti in bi tebe vzela, kakor ~~ta~~ notarjevka, ki se je ~~vdrugič~~ omožila ~~za tega Hrozenkovskega doktorja~~. Peter bi bil s kakko drugo ženo gotovo ~~tudi~~ bolj srečen. Oh, moj Bog!

Nika (vroče:) Erica, kaj bi se ~~oba~~ mučila! Ito nisi dala prem svobode, kakor dekle, pa mu ~~daj~~ jo zdaj. Oh, jaz vem, da samo mene ~~edinega~~ ljubiš, kakor jaz samo tebe.

~~Eva: Zdaj je že~~ prepozno, Nika.

~~Nika~~: Ni. – V naši veri ~~to~~ ne gre, da bi ~~izlezel~~ iz teh vezi, ali jaz bi lahko se rešil

prestopil na vašo vero in Tako bi se to lahko naredilo. Pripovedovali so enkrat v Krému, da je Tako napravil nekaki slikar iz Dunaja in njega je vzela samo „Tako" lici nekega velikega generala! Za sebaj pojdi z menoj Tako – kaj nam je do ljudij!?

Eva: S tebaj – Tako. Ali Milka – ti bi me moral vzeti potem za ženo – za pravo ženo. Jaz bi nemela ostati samo Tako nekaka priležnica!! Pri tebi!

Milka: Vzel te bom! Vzámem te! Vzámem.

Eva: A kam bi me za sabaj peljal?

Milka: Jaz sem se letos obvezal za gospodarja na Gistrajhovsko, da pripeljam dve sto ljudij s sebaj na poljsko delo na gospoško posestvo. Z njimi doli po svetli Trojice do jesen. Tukaj pet mesecev ostanem tam in najmanj osemsto goldinarjev mi bo to prineslo. Koja že. Ona mora ostati doma in gledati na našo kmetijo. Hotel sem si vzeti sebaj za gospodinjo to mežnarjevo volovo –

vili zakaj bi Tam raje ne dejal, da si Ti ~~moja gospodinja in~~ moja žena. ~~Do tedi~~ pet mesecev ~~bodo z nas~~ bova že dva srečna človeka in jaz bom imel Tem že kakšnim advokatom vse ~~vračunat~~ uredil, da se ~~bomo lahko vzeli~~ vzameva.

~~Eva~~: Kaj pa Tvoji otroci, žena, družina?

~~Nika~~: Kaj bi mi Ti ravno toliko žrtvovala. A Marička – saj Ti veš – da so me k vsi le prisilili. Ona je to tudi vedela, da imam samo Tebe rad, zakaj me je pa vzela? Za otroka bi že skrbel; saj nisem od kamna, da bi revčke pustil. Ti protarjevi so imeli tudi otroke in dobro so ci vse naredili; ljudje jih spoštujejo.

~~Eva~~: Za božjo voljo te prosim, Nika, pojdi ~~že enkrat~~ – pojdi. Tako strah me je.

~~Nika~~: Nikar se ne boj! (~~objame jo.~~) Kaj ~~naj odgovoriš~~ pravis, duša?

~~Eva~~ (se mu razburjeno iztrga, zmedeno prehaja izbo, zastavi se pred zibelko in jo povleče z mrtvo v ospredje. Poklekne, objame z rokami zibelko, vroče:) Angelj moj, (moj angelj!...

Mika: Kaj delaš, Eva? Tukaj je ležala tvoja punčka punčka - kaj ne?

Eva: Ne, Mika, ko je že ona živela - zaradi nje sem Petra je nekoliko prezirala. Ali on me je ob nje pripravil, a z njo je umrla vsa moja potrpežljivost zanj.

Mika (žalostno, ljubezniva:) Ti si imela to svojo punčko rajši, kakor mene, kaj ne?

Eva: No ne... Samo, da sem tebe drugače ljubila, a nje zopet drugače. (v ginljivi žalosti:) Ali vidva boa sta prišla v moje srce samo v trpljenje.

Mika (pokleknе k nji in zopet poskuša jo objeti:) Eva, duša moja, pojdi z menoj, pojdi!

Eva (ga odrine in vstane:) Ne... ne morem - ~~vstanem~~ najina nesreča nama je usojena... Ali domes teden pridi zopet pod okno. Peter bo na sejmu v Jasovem.

Mika: Čez en teden bom jaz že doli na Avstrijskem v Estrajhu; v nedeljo ~~po~~ Svete Trojice pojdem. Ali vsako nedeljo pridem domov pogledat - pa bi se lahko videli. ~~Morgoče~~ bi te jutri lahko

Ali

videli – ali pojutrišnjem?

Eva: No pa pridem jutri ~~zjutraj~~ ~~kopaldna ob~~ ob devetih h kongresnim polju in vzamem kolovrat sabo, tako, kakor bi šla kam vas. (zunaj ropot.)

Mihe (prestrašen:) Kakor da bi nekdo šel.

Eva: Morajče je Jerca. (~~Iz~~ odprtega okna se prikaže za trenotek Petrova glava.)

Mihe: Ne, to je možki ... Križ božji, ali se mi, da je Peter!

Eva: Beži! Ne boj se za-me!

(Mihe hitro skoči skozi okno. – Eva bega gnečna po sobi.)

11. prizor.

Peter. Eva. Jerca.

Peter (tolče na vrata:) Odprite, odprite! – vrata razbijem – jaz te pokažem!

Eva (odklene. Z Petrom priteče tudi Jerica vsa preplašena.)

Peter (pleti s palico) Ti vlačuga, ti prešestnica, kdo je bil tukaj pri tebi?

Eva (mirna, vsaka vaklonjena, roke prekrižane:) Mešjanov Mihra! Ti to ~~se~~ govoriš!

Peter: ~~Ta to se tako pravi!~~ Judež izdajalski! (Zamahne ~~z~~ nož s palico, ~~ki~~ ki ji pa pade samo po Mihelji dolži in jo ne zadene.)

Jerca (spenja roke:) Oče nelaščki!

Eva (zagrozi z roko:) Samo ~~se~~ enkrat ~~se~~ ~~predstopi~~ potem gorje ti!

12. prizor

Prejšnji. Teta.

Teta (~~se prikaže poloblečena med vrati.~~)

Peter: Ta on, pasja duša, jo je pobral! – ~~samo~~ počakaj – takoj grem za njim. (Obrne se vratom – Teta ga zadrži za roko.)

Teta: Za pet ran ~~Kristusovih~~ božjih, kaj ~~ti~~ počneš, Peter? Kam ~~ješ~~ hočeš?

Peter: Mihra je bil tukaj, Mešjanov Mihra. Ona se z njim shaja. Tukaj skozi okno je ušel! – Oh, jaz – sem to vedel – ni me zastonj ~~vračalo~~ gnalo domov! Ubijem jih – oba – in sebe tudi!

Eva: Ubij, ali ~~z obočnjami me ne boš oblekla.~~ vlačuga vsem!

~~idol!~~

Teta: Ubomiljenost nebeška – Eva – kaj si to naredila! Peter, Peter, usmili se, odpusti – ne razbrobi te pramote po celi fari! (~~Pade na kolena, vzdigne roke.~~) Peter, ona je to prvikrat storila, jaz vem, ~~kakor~~ Bog moj ne kazuje – prvikrat in zadnjikrat.

Eva: Teta, nikar ne poklekajte pred njim!

Jerica (~~Tudi vzdiga roke.~~) Nikar se ne spozabite, stric, nikar ne delajte nesreče! Prvikrat je to – naj moja duša gori v peklu!

Peter: Prostite me, da je ~~Jurdežerko~~ ne bom več videl... Pojdem ~~kam v samoto~~, ~~ne pete~~ Naj ~~to~~ samo Bog ~~od mene~~ sliši – samo Bog!

Teta (vstane): Samega te ne pustim! Ti ne veš, ~~ga se~~ – pojdem s tabo! Moj Bog, kaj se je ~~to~~ zgodilo, kaj se je ~~to~~ zgodilo! (Teta, Petrom odide.)

13. prizor.

Eva in Jerica.

Eva: Jerica, ~~k sebi pridi pa~~ beži precej k

Mežjanovim! Nikba gotovo se ni šel leč, ga bo že kje videla, pa ga podaliči. Reči, da pojdem že to noč z doma z njim na potrajno. Ko pa gospodinjstvo in potem da ga vzamem, kakor njegova druga žena.

Jerica: Domislil, Ovica – kaj to kanim?

Eva: Nič nepoštenega ... (izteg veliko nuto iz vezala in ga položi na mizo.) Daj mi moje poročno obleko sem, ta staro svbo po ranjki materi, a tam v moji postelji pod glavo je po ogrnjači po ranjki moji hčerici. Dokaj, te si vzamem sama. (Vzame iz postelje culico in leži k mizi.)

Jerica (ima v hčerici obleko in ji podava. Ko. kaj obleke ji pade na tla, ona jih pusti ležati.) Jaz sem kar brez sape – od strahu!

Eva: Nikar se ne boj! Nisem zgodležavka. Peter se je zmotil v meni, kakor čista stampena Nikova mati, Hotlibovka, Marička in vsi ti drugi, ki mi žele samo slabo. Bomo so ne dospeli do tega, pa naj jim bo, a jaz bom z Nikom srečna, kakor je

~~Ta~~ hrozenkovska notarjevka s svojim ~~svojim~~ drugim možem, doktorjem.

~~Jerica~~: Ali ljudje se bode zgledovali nad va-ma; – cela čara!

~~Bova~~: Oh, naj! Kodar Mika se to ~~kaže~~ se vzamera, pa pridera nazaj. Za naj naju ~~gledajo~~ – Tapi – mirna se jima bova ~~pa~~ smejala! Zamalaži, prav v oči jim bova prečna. – Joj, Jerica, – meni verjemi, da tako, kakor imam jaz Mihata rada in on mene – tako se nimata ~~na~~ na ~~celem~~ vsem svetu nikte vsi rad! Oh! (~~zavzetna blaženo.~~) Jerica, ~~beži!~~ pojdiva!

~~Jerica (se zmedeno obrne v vratih.)~~

~~Bova~~: Ali ne, počakaj – pojdem sama... Kakko bi me zadržali! Z Bogom, Jerica! (~~Zoutari se pri zibelki in jo poljubi.~~) Zibka moja – z Bogom! --- (~~odhiti.~~)

14. prizor

Jerica sama, potem Teta in Peter.

~~Jerica~~: Glej – in mene ~~pusti~~ pušča tukaj tako-le...

Le jo vidijo in zastrašijo... ~~A~~ In kako pojdem jaz proč, moge imam kakor polomljene. (~~Prijema se najbližjega poslišča in se obrača k vratom.~~)

~~Teta~~ (odpre vrata in nosi luč, v vratih je videti Petra.) Eva, pojdi prosi Petra, ti očica nesrečna, zapeljana, pojdi – on ti vse, ta glata drja, odpusti. (~~ogleduje se.~~) Kje si, Erica? (~~Jerici~~) Kje je?

~~Jerica~~ (~~nemmo:~~) ~~Jaz~~ Ne vem.

~~Teta~~: Tam je šla? Ali je šla v izbo? A kaj je ta obleka ~~kako po podu~~ razmetana?

~~Jerica~~: Jaz ne vem – jaz ne vem.

~~Peter~~ (~~leti v izbo na levo in se prijema za glavo:~~) Teta – Teta, za pustila me je – ušla je! ...

(Zastor.)

Prestje dejanje.

Na desno zidovje dvorca, na levo drevje ~~pa~~ vrta, zadaj reka in pokrajina. Pozornica naj se deloma z drevjem in kosom zida pregradi. Na desno pod drevjem grobi stoli, klopi in mize, pripravljene k slavnosti.

1. prizor.

Eva in Jerica.

(Jerica pavna na dolgi mizi skledice, žlice in glaže; Eva žije rokavce.)

Jerica: No zdaj ~~pa ko ti naši pozetvi~~ je vse pripravljeno, samo je jesti pa piti je treba.

~~Eva: Samo~~ Pojdi se v kašno narezat kruha. Jaz bi ti res pomagala, ali kar Tresera se na to, da ~~bi te~~ rokavce ~~dušila~~. Bo

chitim, prišejem

~~Ez dan to tako nerada živam, da bi ne rekli, da se partam, gospodinji se to ne poda.~~

Jerica: No, saj se dosti nadelaš in naverbiš, Eva. To si bila že dekle in pozneje pri možu, ~~ga~~ vse ~~bil~~ nisi tolikо ~~navajena~~ trpela. Ali ti ni ~~tu~~ nič težko, da se na tem gospodarstvu z Nikom tolико mučiš.

Eva: Saj sem njegova žena -- in četudi nisva se poročila - to ne bo več dolgo trajalo... Sploh pa tukaj ~~na Ostrajhovskem~~ nihče ne ve, kakšne skrbi imava...

Jerica: Že spet ta pijanec, ta Rubač... Eva, tega bi moral gospodar spoditi z dela - ~~z~~ samo za sramoto je ... (~~Pijani Rubač prihaja. - Med pogovorom si popeva~~:) Jojha - jojha - jojha.

2. prizor.

Rubač, Prejšnji.

Rubač (pijan se prijema za mizo in prevrne nekaterо posodje. Leže si nasproti Eve.)

Eva: ~~Lamo~~ Le počasi, Rubač, počasi! Menda ne boste semkaj sedli - pojdite se prespat!

Rubač: A ~~justament~~ nalaši je semkaj prišel, kakor gospod – kakor gospod ~~blagajnik~~. (Zaziegne noge.) In že to-le cigaro si prižgem. (~~Vzame iz klat cigaro in zapelenka.~~)

Jerica: ~~Bravo~~ Se ~~se~~ ~~pospravite~~ se ~~od tod~~ !... Da bi ~~bile~~ se ~~tolikko~~ ne bili ~~nafili~~, bi se lahko zdaj gostili, kakor drugi delavci. Tako pa bi nam bili samo na sramoto! Gospod baron in gospa baronovka ~~pridejo pat kat~~ pogledat, a to bi imela lep teatr.

Rubač: Tiho, tiho, Jerica!... Staj bi ~~se~~ na me ~~pihala~~ rešala, kakor mačka. ~~Bravo~~ Se ~~se~~ lepo zraven mene sedi; bova pela... Ju-uh!... (~~zavriska.~~)

Eva: (~~Ukazujočim glasom, kaže na izhod.~~) Rubač, ta Trenotek se poberi od tod!...

Rubač: A kaj, pritepenka vi, kaj bodete vi kričali na-me...

Jerica: Rubač, ~~dobro~~ pazite, kaj jezikate, da vas gospodar ne spodi iz dela – to je gospodinja!

Rubač: To, da je gospodinja z ~~Bajdra~~ Vegetiga je, ki je možu ušla, a z gospodarjem samo tako ~~drži~~ živi! Gna misli, da jih ne poznamo? – Jojna, dobro jo poznamo!

Eva: Rulovč!

Rulovč: Ej, ko sem bil še mlad pa oženjen, samo že bi šel kaj več premoženja, pa bi bila tolka le priv. Fuči za mano na Dunaj Cela ...

... Kaj, da ne? Da ne, Jerca? – Kako sem se raztogotil – pojdi, Jerca, pojdi, sem k meni sedi...

Jerca: Zdaj grem pa po gospodarja ... Boste že videli.

Rulovč (vstane prestrašen:) Po gospodarja – kaj, kam – nn, če ste tako – pa z Bogom! Jojna – jojna.

Eva: (razburjena:) Vlačuga! ... Gospodarjeva vlačuga! ... Kako jim je to dejal? Nikar je še poseb gledal na to, da bi ne prišel nikdo iz našega kraja sem. Vsi naši delavci so tam iz Kopanic, kolikko milj od naše fare... Samo ti ali pa tvoja mati ste izdali!

Jerca: Priseganu pri živi veri, nismo izdali – naj se ta trenotek pogreznem!

Eva: Kako bi pa vedeli?

Jerca: Jaz ne vem – ali vsi to vedo, precej iz

početka, ko smo prišli sem, so Ti navesili pri-
~~sinek "lepška roba = gospodarjeva roba"~~ ... Že
kolikrat bi Ti bila to dejala, ali bala sem se
te stekla žalit. Ženske so si tako zadrigkrat,
ko so pekle kruh, pripovedovale, da ~~Ta~~ Tvoj
mož, Peter -- (~~utihne.~~)

~~Eva:~~ Kaj, Peter?

~~Jerica:~~ Da ga prosi, ~~da~~ ~~kolo~~ ~~Kaj~~ o Tebi ~~bla-~~
~~bo~~ govoriti.

~~Eva:~~ ~~O, vsi Ti, Jerica~~ -- Kakšni (nič ne čitajo?
besar

~~Jerica:~~ Kolo?

~~Eva:~~ No, vsi ti ljudje!

~~Jerica:~~ Jaz ne vem - ali mislim, da ne ... To
veš, moškemu se nič ne zameri.

~~Eva:~~ Kaj ~~si~~ Ti nemarni ljudje mislijo, da
ne ~~Peter~~ Mata ne bo vzel?

~~Jerica:~~ Kaj jaz vem!

~~Eva:~~ Jerica, - reci ~~mi~~ prosim - ~~po duši~~ - odkrito, iskreno
Kaj mislijo!

~~Jerica~~ (~~skromno, nadlačno~~:) Moj Bog, kaj naj
jaz, nemarica vem ... In Ti si tako tresoč,
kakor list v vetru. Eva, - Evica, ~~žal mi~~
smiliš se

Te že! (pokriže si z roko čez in tiho zajoka.)

Eva: Ne jokaj, otrok! (sede na desno, upre- magnovanjem.) Saj sem že mirna, glej -- Ali Nika ni poklicati, takoj - Pojdi! Ga saj že gre... (Jerica odide.)

3. prizor.

Nika in Eva.

Nika: Ti si že vse pripravila? No, moramo ljudem danes na pozeter privoščiti, da bojo drugo leto spet radi prišli. Od gospode so dobili štiri vedra vina in jaz dam iz svojega dve. Pelega kmeta so tudi dobili zadosti - no, a to drugo ne tudi ne zniči. (sede ll nji na desno.) Letos nanda s tim štantom dobro obrajtam. Ako bi bilo le vsako leto tako, kaj, Eva? Ter naenkrat bi si položila lepe denarce...

Eva: Ti se tega vedno tako veseliš, a kaj z mnogo denarjem? Neni nikoli denar ne priraste k srcu.

Nika: Lahko bi ll vzela tukaj na Ostrajtovem tako le kos gospodko posestvo v štant...

Ti delajo onkraj Donave.

Torej bi vse lahko začelo, vse so že skupaj, tudi muzika je ta samo nekoliko jih à manke

kaj

bo zanke dobra letina

bo

lep izpreleed

Tako le fleten vozček samo tako na španski bi rad imel in sanke za zimo. Moji konji bi se postavili, nikjer takih... Skupaj bi se vozila z njimi.

Eva (vstane in vzame živanje.) Jaz spet si drugega ne želim kakor k nam domu ~~v taro naj na~~ na tvoje to, sestro. ~~na eden~~ tvoj ~~vzgrad~~ leden. Tam boom gospodarila – in prešna boom najprej.

Mika (vzdine in se obrne:) Oh, meni se pa to ne zdi – jaz ne bi prenesel vsega tega – (utihne. Eva je sela s živanjem k njemu.) Prosim te, kaj to pečno oklaš, niti danes ~~na pozeter~~ si ne dati mira. Vse praznike in vse nedelje se mori s tem ~~vdovdanjem~~. Živanjem

Eva: Saj je to moje nekdanje poklondelstvo a samo te par vbadljajev pa boom s temi poklavci gotovo. Imam že kilelje, puto, pred. pasnik – vse iz batista – vse tako lepo bele, kakor iz sukna – za ~~ta~~ najino poroko. (~~Mika se spet zadnji beseti izgovaden malo odmakne; pa se ji spet priblizja.~~) Bileni predpasniki ~~se~~ mi tako ne ~~dopadejo~~ ... Veš, jaz bi bila

ugajajo.

rada lepo oblečena, gotovo najin pride mnogo ljudij v cerkev gledat. Ta Tvoja mati, (bi) stavila, da tudi!? – Poglej, takke poročnce imajo malo kdo; na tirolko vezane in vsaka roža drugačna...

Milka (je gladi po laseh:) Bojdi – – Ti otrok! Ti imaš vedno ~~[illegible]~~ tako lepo v kvadre razkrižane lase; ali pravno Ti lasje in te Tvoje oči so mi bile ot nekdaj najbolj všeč na Tebi. ~~Takko so poseboni~~... Takih ni več...

Eva (ga prime za roko in mu jo gladi:) Milka, kako je to z nama? Verjemi mi, nekako težko mi je vprašati – ali danes je prikerat... ~~Da~~ se to vse že to leto napraviti za to najino poročko, kakkor si bil ~~to~~ ~~pri svoji duši~~ obljubil?

Milka: Saj veš, da sem že ~~[illegible]~~ advokatu v ~~Greifpunkt~~ pisal, ~~da~~ naj pride sem. Pisal je, da pride, pa ga že čakam vsako minuto; on to že naredi.

Eva: Milka – in ie bi se vsi ljudje proti nama dvema postavili – kaj ne, da me ne

Mare

Tonja

prestiš?

Mika: Oh, kje!

Eva (se upreti k njemu na kolena in pritisne glavo v njegovo naročje. Osamljeno in žalostno:) Mika, verjemi, meni je včasih tako težko... ~~To ni~~ Ve ni mari ~~na pete prede~~, kakor mora – po dnevu mislim, po noči pa sanje ~~trpinčijo~~.. Danes proti jutru se mi je sanjalo, da sem bila v noči izgoi v Betrovi hiši in ~~tu~~ moji ranjki, mati, oče in ~~tu~~ moja pranečka, vsi so sedeli pri peči. – In tako že kolikokrat! Jaz jim pravim: Tako ste prišli sem? A mati me niso nič pogledali, samo tiho so dejali: „Eva, Eva!"

Mika: ~~To niso bile lepe sanje! ali Samo, da ni res.~~

Eva (vstane, opehajajoč:) Mika – pijani Rudolf mi je ravno prišel mimo v oči rekel – da – da sem ~~jaz~~ samo ~~bogata roba~~ vlačuga... A vi ~~vedeli~~ da o meni – o naju – to vedo...

Mika (vstane:) Čakaj. To je rekel, ta mrha

pijana, ~~le~~ to minuto ga spodim! (~~Stoče odide.~~)

Eva (~~za odhodom:~~) Ne, Nika, – on ni bil pri pameti! – Da oženjen je in ima toliko otrok... in samo v poniževanje bi bilo to, če bi se zato bingala, kaj tak pijanec pravi. (~~Jerica prihaja.~~)

4. prizor.

Jerica na desni. Prejšnja.

Jerica: Gospodar, pismo vam je prinesel.

Eva (~~prestrašena:~~) Pismo – od koga?! (~~Jerica odide na desno.~~)

Nika: Desa se pa spet kaj? To je od doma – mislim od Marička; piše mi najbolj, kako je doma v Kmetijo.

Eva: Beri to na glas.

Nika (bere:) Srednvragi moj Nika! Pozdravljam te ~~stotisočkrat~~ čez gore in doline in to žalostno novico ti vedeti dajem, da je tega že vsa fara polna, da ti tam na gospodarstvu z Evo mojstero živiš. Jaz nisem hotela dolgo verjeti, ko si se mi pri svojem

izveličanju prinučal, da je Eva zato od doma šla, ker je mož ogdo z nje delal in da je tam na vašem gospodarstvu samo delavka, kakor vsaka druga — — jaz sem te pred ~~sem~~ pred obema materama te branila — ali zdaj nič ~~samo s strahom na prse~~ ni več živeti.

Eva (izpremenjeno:) Ti si tam doma priseral, da me ne poznaš drugače, kakor vsako drugo delavko?

Milka: Ali Evica, dokler advokat vsega ne naredi, ni treba pohujšanja. Jaz se že postavim — nikar ne skrbi.

Eva: Beri naprej!

Milka (bere:) Nepreštano jokam in ta dva najina otroka ~~samo~~ tako za mano ~~cuplyata~~ tekata, kakor zbezana piščeta. ~~Ta starejši: „Kaj vam je mama?“~~ Milka, če je to res, te pri vseh svetnikih za božjo volje prosim, spomni se na ta dva otroka, spomni se na moje zvesto ljubezen in kaj ~~počnem~~ počnem — prepej doma pridi — pusti tisto gospodarstvo, ~~naj vaše o ne vem kaj pridemo~~ — ali pa naši ~~tudi~~ vse skupaj zgubimo —

jaz sama pridem za tabo, samo da pridejo mati domov. Oni ~~se~~ pridejo jutri tja k tebi ~~spet bijejo na poti dajo~~. Ostajam do ~~bete~~ imenega zdaj. Trija zvesta in trpeča žena Marička."
(~~zdaj spomnem nu omahne:~~) Mati pridejo sem za nami!

~~Eva~~: Naj! Se vsaj prej zlezem, kar bi ~~zelka~~ ~~tek pas~~ tako ve~~dela~~ ali. Jaz se jel že ne ustrašim. (~~zpraznjoč borjaljivo in grozeče~~:) Milka-menda se nisi premislil!?

~~Milka~~: Oh, ne!... Jaz te nikoli ne pustim, Eva!

Eva (~~hvaležno~~:) Milka, dvoja moja! (~~strastno~~:) ~~Vse to tvoje in ~~ker vse~~ ~~ozledanje~~ kar sem ~~se jih~~ na svetu ~~je~~ pregrešila, ~~sem storila~~ so prišle na me samo iz velike ljubezni do tebe. Oli ~~ta~~ sovražtvo ~~do~~ treje materi in proti vsem ~~tem~~ ljudem, ki so mi zmeram samo kri secali. — ~~ta~~ je prevrženo.

Milka (~~na vratih se prikaže Daniš~~.) Poglej, Daniš — oh, od ~~kaj~~ kaj se je pa ta vzel?

5. prizor.

Daniš. Prejšnji.

Daniš: Hvaljen bod Jezus Kristus in daj vam Bog dober večer! Od kod sem se vzel – moj kakor kakšen gospod, ki se lahko malo potujem. Nekoliko pogleda, kadar se izgubili ~~vam v glava~~ pade, ali pa je ~~na~~ ale na koncu sveta in nikjer se ne izgubi... Jaz pojdem zdaj naravnost na Dunaj in ne bojim se tega, ~~za gotovo~~ gotovo da ne... ~~No, tako – moj gospodar in gospodinja~~ – Potem ko pridem, ~~tako~~ po trgatvi, v jesenji spet domu – se bom pa ženil.

Mihe: Skoma?

Daniš: ~~To se ne dá~~ z Ančko. Nemoč je ~~ja~~ ne bom pustil!

Mihe: ~~Od kaj bosta pa živa?~~ Šimpa se bosta živila?

Daniš: Od kaj! Kajžo imava, a košček polpetve, kakšno vinco... Jaz že v svetu zunaj nekaj zaslužim – ženi bom lepo pošiljal... Samo ~~Bogu~~ hvala Bogu, da ime nisem gospodje letos na vse gadnje se ~~na soldačijo~~ med soldate vzeli.

Mika: No, na tako bogastvo, bi pa res ne moral tako ~~jako~~ biteti z ženitvijo.

Eva: To se ~~Mika~~ lahko govori – kaj ne, Daniš? Kako najlažj se ~~temu~~ ~~kak~~ svojemu pren verjame.

Daniš: Oh – joj ha – kje sem samo pamet pustil. Inkaj lepo no lahko klepetam, a ~~od mesta sem jo na živo dušo~~ ~~ubi~~ ~~pobi-~~ ~~gal~~, da (Mežjanovo ~~tamo~~ prehitim.) Morda ga k vam – ~~k mojam~~ peš od železnice; na moje oči sem jo videl, pa sem si mislil, ko sem v našem kraju slišal, da vidva tako-le skupaj živita – aha, ~~to je~~ Mežjanovo ~~stri-~~ ko je no že kakšno opravljanje ~~sem ugo~~ vzdignilo.

Mika: Pojdi, Daniš, ~~samo~~ notri v ~~k~~ izbo, pa naj ti ~~da~~ Jerca kakšen priprizek in malo ~~za poplakniti~~ pijače. ~~Samo~~ Le pojdi – jo bo že dobil tam.

Daniš: No, ~~Bog vam požegnej za to!~~ hvala lepa!

Pa Bog povrni!

Hitel sem, bolno

6. prizor.

Eva in Nika.

Nika: Erica, ti moraš iti materi nekam iz oči; pojdi, če hočeš na polje kaj vprašat ali v skedenj. Jaz ž to z nje nekako se pogovorim.

Eva: Zakaj bi se pred njo skrivala? Komaloži ji bom gledala moravnost v oči, da naj se ~~spiz~~. Eno vsaj vedela, da je vse zastonj.

jezi!

Nika: Erica, za božjo voljo te prosim, poslušaj me. Težkoče pride na te, predno vse ~~prestajamo~~. Zakaj bi se ne umaknila kregu in tukaj – ko ~~nas~~ ~~bolko~~ vsako minuto tuji ljudje ~~gravem~~ pridejo! Najprej si rekla, da si za to moje veliko ljubezen vse premagala, pa dokaži – ~~poslušaj~~.

prestanemo

bolko

ubogaj!

Eva: No, pa se umaknem med tem – na stopnice v klet pojdem, če ne bo drugače – ali Nika, duša moja, postavi se in ne ogibaj se resnice. (~~odide. Erica pribeži od druge strani.~~

Erica: Gospodar, Mešjanova ~~Trina~~ ka, vaša mati, vas iščejo!

7. prizor.

Mežjanovka. Mika.

Mežjanovka (pihaja:)

Mika: Zdravo, mati! – Da ste se skoda upala na tako veliko pot!

Mežjanovka (resno, žalostno:) Upala, fant moj – upala – – in glavo pelo pot, kakor pot kladivom. (zatne lopnit roke in jih ob boke podpirat, v svojem starem tonu) Za pet ran božjih – kakšno sramoto slišimo od tebe! Marička, ubožica, pele dni prejokana in pele noči – jaz si od sramote ne upam čez prag – ji otroci, revčki, od lastnega očeta zapuščeni –

Mika: Ali, kaga sem pustil mati? Saj sem bil v teh štirih tednih, kar sem tukaj, že dvakrat doma. Večkrat ne morem prit – to stoji denarje!

Mežjanovka: Doma – ali ciganič nas, goljufaš! Ista bolna hrabljejavka, ki se je vrnila iz Kropanice, je na svoje izveličanje tudila, da tukaj z Ovo živiš. ~~Od tam je~~

(ko je) prinesel (Spanker) k nam, ~~zanesljiv človek~~; (še druge novice!) ~~pa te obrnjene po naši to ljudje previli.~~ ~~Sama~~ Teta Crina (pravi): Nesrečna Eva — To je ji ta Nika zapeljal. ~~In ona bi~~ (Bila bi) prišla je sem, če bi ji ~~Nika ne bravil~~ Peter ne bravil, ~~ona bi~~ (ki bi) tej vlatugl, ~~ot te rolc brez~~ (tej brez) božje ~~in~~ cigavnke (niti slišati (nočel), ~~briga ga!~~ Tej, če je to res, te je Bog kaznuje in njo tudi!

Nika: Zdaj je je dosti tega. Od vas si nikaj govati ne pustim! ~~Nisem~~ Nisem noben prikosec — grunt je na me prepisan!

Mežjanovka (~~ti~~): Tako, grunt je je na te prepisan! Kati božja sedmerih žalosti, kaj sem ~~se~~ dočakala ~~na svojem pinu~~? Da sem zaradi tebe na božji poti v Laštinu na kolenih plezala, ko si bil še majhen bolan — da sem iz zaobljube hodila, kakor mu- (Zakaj) na, kolikokrat, brez pentelj in vezenja. Da te mi ni Bog vzel (nazaj k sebi) ~~takrat~~, kakor da bi očeta že v grobu pranato delal in meni na stara leta skrbi in žalost — ~~žalost!~~ (Jokaj) (Joka)

Mihka (ganjen:) ~~Kaj to~~ .. Ljudje so vam same laži navozili!

8. prizor.

Advokat na kolo. Prejšnja.

Advokat (pilnja:) ~~Imam čast~~ Dober dan -- Ali bi lahko govoril z gospodarjem Mihaelom Mešjanom? Jaz sem Hruspeka iz ~~Prešlovka~~ Pojuna, advokat.

Mihka: Jo sem jaz. (Tiho ~~k~~ materi:) Mati, da ne bi ~~ta gospod videl kakšne reči in nas ne bi ljudje poznali~~ – za božjo volja vas prosim, pojdite zdaj ob desetih z železnico zopet nazaj. Povirite Mariško, jaz sem prišel jutri zvečer domu. Zdaj imam polno glavo – požetev slaviti, a s tem gospodom imam nekaj jako važnega zaradi ~~tega~~ gospodarskega kontrakta. prosim bl.

Mešjanovka (glasneje:) Jo vse lahko! Tvoja mati ~~vidi in sliši~~ vidi in sliši. Niti koraka se ne ganem od tebe! Da bi me spet ocigavil, ne! ~~Jaz moram piti na Resnico~~ – ~~do pekla pogre~~ Ne hočem,

zato te ne pustim. Ne ganem se od tebe, pa naj nebesa doli padajo, dokler te ne vredim in ne pojdeš ti z mano domov.

Nina (Iznenadeno:) Nu, pa dobro. Da mislite ti delati z menoj, kakor s najmlajšim, pa boste videli, kaj naredim. Naj se le vse igre! Tukaj tega gospoda odvokata sem poklical iz Brežpotka, da bi mi k temu pomagal. Sem mu že vse pisal. Jaz z Maričko živel ne bom, prestopim na luteransko vero, pa se z Pero oženim.

Mežjanovka: Da te sam Bog to minuto ne poštraka, da se v zemljo ne pogrezneš! Mati božja - jaz omedlim. Kaj nje na klop ali zavest in ga jezikovat je ne zapustita! Odvokat! No, no - le pomirita se! Da se te vse pametno poravnati!

Mežjanovka: Pameti nima, pameti, blagorodni gospod! Ženo, poštено in dobro, kakor ovčica, je pustil in te otroke, revčke nesrečne - -"

Nina: Tukaj ste me k njej prisilili! jo pa nočili!

Advokat: Dovolite, ~~gospod~~ Mežjan – in vi ~~strinja~~ bratranja, ki ste gotovo njegova mati, ne motite nas v miru posvetovanju. – Vi, ~~gospod~~ Mežjan, tudi niste bili več otrok, ko ste se pred štirimi leti oženil. Takrat bi se morali oguiti ženitvi, če vam ni bila všeč! Zdaj pa branijo vašim željam velike težave, ki se ne dajo premagati. Zakajneki?

Nika: ~~Kako pa to, ko je~~ V našem kraju je en velki slikar iz Dunaja – ~~ali~~ velik gospod je bil – tudi tako naredil. In neki grof v oddaljenem kraju, tudi katoličan, ravno tako...

Mežjanovka: A ti misliš, da si moraš take od samega vraga obsedene ljudi jemati za vzgled? Ker so gospodje! Ti – –

Advokat: Dovolite, ~~gospa~~ Mežjanovka – tako ~~ali~~ ne pridemo nikoli ~~do~~ konca. Morate ~~iti na pos~~ ~~posvet~~ naju pustiti za par minut sama in jaz vam zatrjujem s svojo častno besedo, da bom z vašim sinom ravnal po vaši vesti.

Mežjanovka: Za zrem, no. Ali, blagorodni

zanesem vam na vašo vest se zanašam

gospod, ~~vzemite si to vaš svet na svojo dušo~~. A ti sin, ne pozabi na te revčka doma. (odhaja na desno zadaj.)

9. prizor.

Advokat. Nika.

Advokat: ~~Gospod~~ Mežjan, dobro je ~~to~~ vaša stara mati ~~rekla~~. Saj niste slab človek... ~~te~~ vile, dobre otroke imejte pred očmi! ~~Kaj bi jim~~ Kakšno bodočnost bi jim pripravili. Trpko zavest, da ste jih pustili in se zavažili vas bodo... Takoj, ko sem prečital ~~to~~ vaš dopis, sem imel samo eden, odkritosrčen in pameten svet za vas: Vrnite se, kakor pošten mož k svoji rodbini!

svoje

Nika: Denjeni gospod – to je nemogoče!

Advokat: Ni! Samo trdna volja je treba

Nika: Jaz imam ~~to, zaradi katere vse to podvzamem~~ tako rad!

Evo

Advokat: Verjamem! Ali kaj vaju ~~dela~~ ločka? Ta ~~to vaše~~ ločitev nimate nobenega veljavnega vzroka. Leta bo to trojalo – ~~za to vam stojim~~ – prej predno dobite

vernjete

postavno dovoljenje za ogrsko zgniter. In potem - katoliška cerkev ga ne prizna nikoli - s prstom bodo na vas kazali in vas zaničevali zaradi polmijanja.

Nika: Ali ta razloček po naši in po luteranski veri ni tako velik.

Advokat: Ni. Ali veste, prijatelj, vera se vendar ne zamenja, kar tako, kakor nov klobuk. Zato bi vas, mislim jaz, niti luterani ne spoštovali. Kakor pa se meni zdi, bo gotovo vaša prava žena proti tej drugi - svetnica...

Nika: Blagorodni gospod, jaz sem nesrečen človek! (gre na desno in sede poleg Kunigi.)

Advokat: ~~Samo mojatost~~ Bodite mirni! Če bi ja res ne odnehali od svoje misli, in bi povzročili hudo tožbo - pa se že raje na-me obrnite, kakor da sedete na limanice, kakšnemu brezvestnemu zastopniku, ki bi vas ob va premoženje pripravil za to reč. Meni dajte za to težavno pot in za posvetovanje samo sto goldinarjev.

Nika (zamahne, obrne se in vstane:) Sto goldinarjev?

za vse ta

Advokat: Vidite, ~~je se vam zdi ta cel~~ plan, ki ga zgubim zavoli vas težavno pot, vrnjen, ujeje, prenoči - ~~Ti~~ se vam zdi ~~mnogo~~ nekaj velik, kaj ne? O prijatelj, kaj bi ~~ste~~ pa dejali je ~~k izgotlkom~~ cele pravde? o skrbeli

Mika (mu daje malo denar.)

Advokat: Hvala. (daje mu roko.) ~~Samo si~~ svoj svet dobro premislite, niti lastni brat bi bolj pošteno in odkritosrčno ne ravnal z vami z Bogom! (odhaja.)

Kakor joj!

10. prizor.

Mika. Eva.

Eva: ~~Mika~~ Ali, je ~~Tvoja~~ mati že odšla?

Mika: Da. Ali kakšó je pravej zopet tu. ~~Ta~~ Zopet, ki je ~~ta~~ zdaj odhajal, je bil ~~ta~~ ~~prečprvski~~ advokat.

Eva (naglo, mu gleda napeto v obraz.) A kaj si se z njim domenil? Tako dolgo bo to se trajalo do naše zaročitve?

Mika (v zadregi). Težko pojde - mislim - Težko...

Eva (z grozo.) Težko - Težko -- Zakaj?

Milka: Nikar ~~se boste zaletavali za to~~ se ne jezi za to, Evica! Ali on mi je vse upanje, tako odkritosrčno, kakor bratu mi je razložil, da bi ta ločitev z Maričko leta trajala in potem bi ta najina poroka pri katoličanih ne imela nobene veljave – s prostom bi za nama kazali...

Eva (~~poravnajoč dvojano, sebi~~:) s prostom bi kazali -- na naju oba – ne samo na-me.

Milka: A ~~celo~~ vse ~~stoje~~ premoženje bi ~~šlo~~ zapravil za to; zdaj sem mu moral dati za ta edini dan pač zaslužnarjev! ~~samo kaj s sodniji mari imeli – poreči je~~ Premoženje bo kmalu proč.

Eva: Premoženje – za nič življenja. (~~gleda na svoje dlani.~~) Tu jaz za nimam.

Milka: Svetoval mi je, naj to raje pustiva.

Eva: Za pustitev? Milka (~~meže si oči~~) kaj se me tolka težka je ~~tmurnost~~ prijema ... Ali jih vidiš? Te ranjke... (~~pirne ga za ramo.~~)

Milka (~~objame jo z drugo roko okoli pasu.~~) Evica, jaz si tudi mislim, da bi bilo že zaradi ~~tvojih~~ mojih otrok in zaradi naše kmetije bolje,

da se imava samo Tako pred Bogom prava. Če ne prideš nazaj v našo faro, se nebo nič slabega tam od Tebe slišalo. Tukaj pri Donavi bi lahko vsako leto za te mesece, kože poliplko delo, & skupaj živela, lahko bi ~~ga~~ dobil delo. Tukaj ali ~~pa~~ leže druge ~~na Postrojnovem~~. A te druge mesece bi se vsakih k Tebi priseljal in Ti plačal za življenje, kjerkoli bi bivela. (Eva se nun vzame in se priseda k zemlji.) Nikar si tega ne jemlji k srcu, dušica, nikar... Kaj praviš k temu?

Eva (~~Topo vzdigne glavo.~~) Nič...

Mika: V našo faro ne prideš nič več, ne?

Eva: Ne pridem.

Mika: Kaj ne, dušica moja, da bova tudi tako srečna ~~skupaj~~?

Eva (vstane.) Bova... (~~ovohuje par korakov od njega proč na klop.~~)

Slikanje (za ~~sceno~~:) Gospod baron se peljejo! In gospo baronko imajo s seboj!

Mika: A, moj Bog, ~~ta~~ baron z gospo!

Samo, da bo vse v redu, ~~gospod~~? Jaz sem ~~zdaj~~ ves zveden od tega veselja, da si z vsem zadovoljna in da bo tako brez vseh zdrahljajev. (~~odide.~~)

11. prizor

Eva sama.

Eva (~~se razgleduje.~~) Temni Tmi se – povsod – kaj je mogoče?! (~~zavpije.~~) Ne – jaz se ne dam potreptati – Mika me mora ~~obraniti~~! On je samo ves zveden, ker je bil sam takraj z njimi, ker je tako mehak, popustljiv, kakor ~~tista~~ vlce ob vodi! – O, da sem ~~morala biti~~ prvič. Zakaj šla

12. prizor

(Eva, Mika, delavci in delavke se gnejo od vseh strani, dva od delavcev ~~prinaš~~ nosijo gosle, eden flanto.) Žiga, Jerica.

Mika (~~se vrača k Evi.~~) Sem že dal primesti to vino v izbo služinsko.

Žiga: Gospod farar, pa gospa baronovka so med tem pri gospodu upravitelju. Takoj

bodo sta tukaj.

Delavci (pozdravljajo:) Bog daj srečen, dober večer! Miha. No zadnji so že tudi tukaj! To je dobro.

~~Ova (sejme si pas in ga veže nižema okoli.)~~

~~Miha: No, ~~ [illegible] ~~ in~~ muzika se tudi že pripravlja – Kako pa bi se plesalo brez muzike. Stoj?

Žiga (godbi:) Ta nam ~~ta~~ pasje življenje bolj osladi, kakor pa ~~jesti in piti~~ drugo.

(Tri ženske ~~za~~ Jerico pogdavajo juho in nalivajo vino. Delavci Vsedejo in jedo.)

Miha: ~~No~~ samo nekaterenm, mili Žiga – ~~morajte sam~~ menda samo Tocko vroče glave, kakor si ti... Jaz sem na primer pes morel za muziko, ko sem bil se tanta, danes bi ali ~~ab~~ zaradi nje pes ne bil več lačen. (prime skleniko pod sebaj in jo vzdigne) Tako ~~Tonaj~~, dragi moji, dokler ste že vsi pri zdravi pameti, se ~~vam Tonaj~~ zahvaljujem tudi vam, kakor vsem drugim v imenu gospode in tudi sam za vse vaše delo ~~in vloganje~~. ~~Samo se je~~ Le dobro in pošteno obrzite dokler je repe ne posparavimo iz

poljar — pa čast mi delajte!

Žiga (vstane.) Bog vam vse poplačaj, gospodar! Če nas drugo leto zopet na delo poklicete, verjemite mi, radi pojdemo z vami.

Cotoli (kliče:) Bog poplačaj! ~~Gospodar pojdemo, pojdemo!~~

13. prizor

Mežjanovka. Prejšnji.

Mežjanovka (gre k Mihu:) No, ~~gospodar, galaj ne nenda stopi~~ — ~~Ta gospod~~ advokat me je malo ponižal — potolažil.

Miha: Vse bo v redu, mati. Sedite sem k nam. (Kaže ji prelog sebe na klop:) ~~pa malo pojejte in popijte z vami.~~ Saj veste, da jag od nekdaj najrajši z vsakim v miru živim.

(potem bomo malo pojedli in popili s gospodom baronom in s gosjo baronovko)

14. prizor.

Prejšnji, Jerica, pozneje baron, baronovka in upravitelj:

Jerica (gre k Evi:) Ovica, gospa baronovka gre. je z baronom in so vprašali za te.

Mislim, da dobiš od gospe baronovke zlat križec – rekla mi je to ena od žanja.

Baron. Mežjanovka (pogleda proti Evi in vstane:) Glej, glej, Fukaj je ta naša vlačugarčka!

(Baron, baronovka in upravitelj pritrajajo.)

Žiga (zakriči:) So že prišli, gospoda!

Milka: Bozor! Zaigrajte jim tuš!

(Vsi vstanejo, štiri godci opustijo kratek tuš; potem vsi pozdravljajo.)

Vsi: Prosim vaj srečen, dober večer!

Baron (govori z napačnim jezikom Nemca:) Tob. ri večir! Smo todi okol špacirali, pa slišal, da ste dober volj. Za mnoik hvala, mi dva.

Baronka (k upravitelju:) Gospod upravitelj, kje je pa gospodinja?

Upravitelj: Gospodar, kje je vaša žena? (Eva gre k njim v ospredje.)

Milka: Gospa! Fukaj!

Baronka (Evi:) Vzemite ta križek od mene za spomin. Stolikokrat sem vas videla in velej ste mi bila všeč v vašem čistem in zanimivem kroju. (Eva prejema križek.

Lobel:

Baron (z obopadajočim ogleduje Evo:) Al' lepa ženska, lepa persona, ta vaša žena, gospodar!

Mešjanarka (zverajočno pribere v prev.) Prosim ponižno, blagorodno gospodstvo, to ni nobena žena mojega sina. In ta križek, ki ste ga ji dali, je ~~samo na~~ bo le v greh – niti naše vere ni – ona je luteranka...

Baronka: Kaj to pomeni? Gospodar – to ni vaša žena?

Eva (strastno pribeži k Milki:) Milka (~~pirne ga za roko~~) Ti moji nesrečni, tebi oddani duši, pri tvoji duši, ki si mi priseglel na nje, da me vzameš za ženo, ~~reci ti~~. Kaj pred vsemi vse. ~~reci~~ povej, da me vzameš – ~~in to hitro vzameš!~~

Mešjanarka: Nikar se na njega ne zanašaj, ti ~~pobo~~ vlačugarka, brez vere in Boga!... Milka, ~~ti~~, sin moj ~~nesrečni~~, ne zatajuj Marižke – in ~~ta dva~~ tvoja svojega ~~najčakana~~ otroka!

Milka (si pokriva oči:) Kaj mi delate tukaj pred gospodo, pred vsemi... Eva, nesrečna

minuta je bila, ko Eva smo se zopet sešla – jaz sem ti že prej rekel, da te ne morem vzeti... Ali vam, mati, te srovnate tudi ne pozabim.

Baron: Gospodar – To ni vaša žena?

Nika (zmedeno:) Ni, ni, gospod baron...

Eva (zavpije in hitro skozi. Mešjanovka sede tiho k mizi.)

Baron: To je čudna stvar.

Baronka: ~~To je, [illegible] To so nem zadne peči~~ – Pojdiva proč, pojdiva!

Baron: No, ~~[illegible]~~ also, mi smo vas že videli, pa pojdmo... Z Bogom! Adieu!

Nika (k odhajajočim:) Vaš pokorni sluga, želim lahko noč!

Ljudstvo (kriči:) ~~Bog vam~~ Dej lahko noč Vam Bog daj! (~~Ko baron in ona odideta~~:) ~~[illegible]~~

Nika: Zdaj pa vina sem (~~pije~~) in zaigraj. Te ~~za ekstra~~, da se mi ta jeza iz glave izkadi. Ali napijem se danes – napijem – pa naj bom desetkrat gospodar in drugim v zgled! Lakra!

(Mešjanka si tiho položi glavo na roke na mizi. Sosedi zapojejo po tiho, slovaško pesem:

„Dobrú noc, má milá, dobrú noc ..."

Pod zamorjeno v stran sede Jerica, živaljem tako da pada svetloba iz lampe, ki je na drevesu obešena na nji. Na oddeljeni levi strani je temen večer z vzdrajajočim nescem. Eva se tiho približa Jerici z ovenna rokama, položi jih na tla in poklekne ob nji:)

Eva: Kaj to počneš, Jerica?

Jerica: ~~Tak sprevidek po gospodsko za moje punčko - je prej nič. Kakor pa po naše, po slovaško.~~ Rada bi to naredila do jutri na prot; ~~za jutram pamo ta tako per en gliki. Ižjem ižjem.~~ Veš, kadar pridemo iz dela, pozabim na to, a po večerji, ko vzamem delo v roke, punčka ~~ona~~ že spi. In mati pravijo: Pusti otroka, ne budi ga, ko tako lepo spi!

Eva: Ta Troja mati imajo tega otroka tako radi - kakor da bi bila omožena.

Jerica: No ja. Iz početka sem kaj prestala od

~~stijo~~, ali ko je bila punčka na svetu, so jo imeli radi, kakor da je vijo.

Eva (~~ji baje idea ena palo v možgje.~~) Tukaj imaš; tukaj sem ti našila nekaj reči, ko se pripravljam za pot – je to vse že skoro čisto novo.

Jerica: Bog ti poplačaj, Eva...

Eva: A tukaj sem v mozeh ~~našila~~ sešila za-se tako ~~nemimo~~ ~~nastkrado~~ obleke, ki je da ne bom nikoli nosila... Vi, rokavci, klikelja, rutar, predpasnik iz batista – in vse vezeno. Jerica, ~~za božjo voljo te prosim~~, razprodej vse te reči in za ~~tisti~~ denar kupi lep rožnarin in ~~nanaškat~~ nagrobni, pa daj na grob moje matere in mojega očeta. A ~~Ti~~ moji punčki, nasadi same rože na grob, najlepše, kar jih dobiš v celem kraju, da bo ~~celo~~ vsa leto nad vijo cvetelo. Teto ~~od-mene~~ prav lepo pozdravi in Petru sporoči, da naj mi vse odpusti, da mu želim vsega dobrega ~~na svetu in po smrti nebeško kraljestvo.~~

Jerica: Ti ~~prideš nikoli~~ greš domu – ali ostaneš

Tukaj kaj?

Eva (vstane, stisne glavo.) Ne pridem ... Tukaj ostanem (napravi nekaj korakov proč.)

Jerica: Kaj je to mislila? Tako nekaj žrebnega je imela v teh očeh – solze niso bile – ona jokati ne zna. Tako se umiri, strašno.

Eva (z križ bitro pravi:) Jerca, še ta križek imam od zgage baronovke. Najprej sem ga hotela poslati tudi ti svoji punčki, da bi ga ji bila zakopala v njen grob – ali ne... Pojdi, prosim pojdi in daj ga Mežjanovki v roke, da ga ji pošiljam, z besedami Tistega, ki je dejal nad grešnico: Kdor je sam brez greha, naj vrže prvi kamen na nje...

(Jerica gre k Mežjanovki in govori z njo tiho. Na bregu Donave se prikaže Daniš in po godbi zapoje. Eva pade, strastno jokajoč, na kolena ~~k gosličiti~~, kjer je prej sedela Jerica.)

Daniš poje:

Lahko Gibica lahko

~~Dobro~~ noč, ~~moja~~ ~~mila~~ ~~dobro~~ noč!

Naj ~~Nech je Ti~~ ~~sam~~ ~~Zaroben~~ Bog zdaj na pomoč!

Lahko ~~Dobro~~ noč! ~~Dobro~~ spi!

Naj ~~Nech se Ti~~ ~~zdravaju o mně sny~~ ..."

sanjajo lepi sni.

In sedaj je enkrat meni samemu

Mika (kriči:) ~~Ti~~ ~~boste~~ ~~tako~~ ~~žalostno~~ godli!

~~Čardaš mi zaigrajte!~~ No, kdo ~~bi~~ plesati?

solo mi zaigrajte, sakra! Plesal bom dokler nepadam!

(Godci igrajo čardaš in dva para ga začneta plesati, drugi se veselo gibajo. Mika si da roke za glavo in sam po mostu poskakuje.)

Plešejo, plešejo

Eva (sama:) ~~Vrti se to, vse se vrti – ta~~ ~~neumni svet~~! A zame ni nikjer kotiček (gojba se le zunaj in tiplje z roko) ni prostora, ki bi ne peklo, kakor ogenj. Mati moja, niste hodili zastonj z očetom in s Štefico k meni – nisem verdela, da sem bila samo gospodarjeva priležnica, ~~roba~~ – da me bo Mika izdal – da me pusti v ponižanju, da me pohodijo. (~~Teče v ozadje k bregu, vzemja roke kvišku:~~) To bo prenehal z Mikom – to bo veselje – in moja zmaga! Moj Bog,

umili se moje vloge duše!... (Teče se v reko.)

15. prizor.

Daniš. Prejšnji.

Daniš (kliče:) Gospodinja, Kristus križani, gospodinja! (pribeži k gradem, ki utihneje.) Gospodinja je skočila v Donavo! Tje je – Kje je!

Jerica: Jezus Marija – moja dobra Eva! (beži za gradena po bregu sem in tja.)

Nika (prestane plesati, obupan:) Eva! Eva! Duša moja! (pada nezavesten na tla.)

Zastor.